

สรุปการสัมมนาFPRI-FTA SEMINAR SERIES 5

“ความจริง ปัญหาและโอกาส: FTA ไทย-จีน”

วันจันทร์ที่ 8 พฤศจิกายน 2547 เวลา 8.30-16.00 น.

ณ ห้องกมลทิพย์ ชั้น 2 โรงแรมสยามซิตี้ กรุงเทพฯ

สถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (สวค.) ในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะทำงานติดตามผลการเจรจา ซึ่งมีดร. ณรงค์ชัย อัครเศรณี เป็นประธาน ได้จัดสัมมนา เรื่อง “ความจริง ปัญหาและโอกาส: FTA ไทย-จีน” โดยได้ระดมนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญ ความรู้และความสามารถในประเด็นที่เกี่ยวข้องร่วมศึกษาวิจัย เพื่อวิเคราะห์และกำหนดยุทธศาสตร์ มาตรการรองรับผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรีระหว่างไทยและจีนภายใต้กรอบการค้าเสรีอาเซียน-จีน การสัมมนาดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ผลการศึกษาในเบื้องต้นและรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบจากความตกลงการค้าเสรี และนำมาความเห็นดังกล่าวมาประกอบการพิจารณากลับกรอง เพื่อให้ได้ข้อสรุปในการกำหนดยุทธศาสตร์และมาตรการรองรับผลกระทบที่เป็นรูปธรรมต่อไป

การกล่าวเปิดการสัมมนา

ดร. ณรงค์ชัย อัครเศรณี ประธานคณะทำงานติดตามผลการเจรจา กล่าวเปิดการสัมมนาว่า ข้อตกลงเกี่ยวกับ FTA ในปัจจุบันมีหลายฉบับ ประกอบด้วย ข้อตกลงที่ลงนามแล้วที่กำลังจะลงนาม และที่กำลังเจรจา รวมทั้งสิ้น 11 ฉบับ คณะทำงานชุดนี้ทำหน้าที่เฝ้าติดตามผลกระทบและกำหนดมาตรการรองรับที่ควรนำไปปฏิบัติ สำหรับงานที่กำลังเจรจาอยู่ คณะทำงานฯ มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาผลที่จะเกิดขึ้นต่อสาขาเศรษฐกิจและภาคธุรกิจต่างๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เจรจาต่อรอง อาทิ ในเรื่องของจำนวนปีที่ขออนุญาตในการเปิดเสรี คณะทำงานฯ ชุดนี้มีผู้ร่วมงานมาก โดยมีเจตนาให้มีการทำงานที่เปิดเผย โปร่งใส และการมีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้องจากทุกกลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรี และนำเรื่องที่คณะทำงานฯ ศึกษาเผยแพร่ต่อสาธารณชน ทั้งจากการสัมมนาและจากการเปิดเว็บไซต์ FTAMonitoring.org เพื่อให้ทราบว่าขณะนี้อะไรกำลังเกิดขึ้นเกี่ยวกับการเจรจา FTA สำหรับการสัมมนาในวันนี้เป็นเรื่อง FTA ที่ไทยได้มีการตกลงกับจีนในกรอบการค้าเสรีอาเซียน-จีน ในเรื่องของผักและผลไม้ครบ 1 ปี จึงได้สรุปผลกระทบและข้อเท็จจริงเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหา รวมถึงการพิจารณาโอกาสที่เกิดขึ้นและการนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ ผู้ผลิตและผู้บริโภค โดยมีทีมวิจัยจากคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ช่วยในการศึกษาอย่างละเอียด เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเข้าใจในเชิงวิชาการอย่างแท้จริง

ความคืบหน้าของการเจรจาการค้าไทย-จีน

คุณสมพล เกียรติไพบูลย์ หัวหน้าทีมเจรจาการค้าไทย-จีน ได้นำเสนอความคืบหน้าของการเจรจาการค้าไทย-จีนว่า การเปิดเจรจาการค้ากับทุกประเทศมีกลุ่มที่ได้ประโยชน์และกลุ่มที่เสียประโยชน์ กลุ่มที่เสียประโยชน์และเสียรายได้ทันทีจะมีผลดีต่อการแข่งขันทางการค้า อีกกลุ่มหนึ่งได้รับผลกระทบมากกว่าจะต้องได้รับความช่วยเหลือ กลุ่มสุดท้าย คือกลุ่มที่ไม่สามารถช่วยได้และจำเป็นต้องเปลี่ยน ดังนั้น การวิเคราะห์ผลกระทบจะต้องมีความชัดเจนเกี่ยวกับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้าและลักษณะของผลกระทบ แม้ไม่เปิดเสรีกลุ่มนี้ก็ไม่รอดอยู่ดี การวิเคราะห์ในเรื่องนี้จึงต้องมองทั้งในแง่ปฏิบัติ ในแง่การเมืองของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไปและมองในด้านความสัมพันธ์ที่ได้และที่ต้องเสียสละอย่างชัดเจน เหตุผล ที่ไทยต้องทำตัวเป็นผู้นำในการเปิดการค้าเสรีอาเซียน-จีนนั้น เนื่องจากจีนมีประชากรถึงเกือบ 1,300 ล้านคนและอาเซียนมีประชากรจากประเทศสมาชิกเก่า 6 ประเทศและใหม่รวมแล้วถึง 500 ล้านคนเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจและการเมือง และมีความหลากหลายในตัวของอาเซียนพอสมควร การรวมตัวของอาเซียนในลักษณะ Comprehensive Economic Cooperation เป็นภาพรวมของการค้าสินค้าและบริการ การลงทุน ประชากร 2 กลุ่มจำนวน 2,000 ล้านคน ในภูมิภาคนี้จะ เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเองและต่อการเจรจากับประเทศนอกกลุ่ม ถ้าสามารถหล่อหลอมความเป็นเอกภาพได้ ดังนั้นกลุ่มประเทศเหล่านี้จะต้องใกล้ชิดผลประโยชน์ระหว่างกันให้ดีและสามารถที่จะต่อสู้และเจรจากับประเทศต่างๆได้ กุศโลบายในการรวมกลุ่มเป็นเรื่องที่ดี หากมองในรูปของอาเซียนกับจีน ไทยมีความได้เปรียบอาเซียนอื่นทั้งในเชิงภูมิศาสตร์และความสัมพันธ์ดั้งเดิมจนถึงความสัมพันธ์ปัจจุบัน ทำให้ไทยสามารถใช้กลไกความร่วมมือทางเศรษฐกิจอาเซียน-จีนสร้างผลประโยชน์สองฝ่ายระหว่างไทยกับจีน

สำหรับแนวทางในการร่วมมือทางเศรษฐกิจในด้านการค้าที่ผ่านมา หากมองในเรื่องภาพเป็นหลักจะทำให้มองภาพผิด กรณีของไทย-จีนนั้นไม่มีข้อตกลงไทย-จีนเป็นเอกเทศแต่ทำภายใต้กรอบข้อตกลงของอาเซียน-จีน แต่ที่วิจารณ์กันมากคือเรื่องการเร่งลดภาษีนำเข้าระหว่างกันสำหรับผักและผลไม้ พิกัดศุลกากร 07-08 ซึ่งเริ่มตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2546 ที่ผ่านมา ทำให้คนส่วนมากเข้าใจว่านี่คือ FTA ไทย-จีน ไทยเป็นผู้นำและบาดเจ็บที่สุด วันนี้จะพยายามสร้างความเข้าใจกับผู้เข้าร่วมสัมมนาโดยมีคณะนักวิจัยจากจุฬาฯ มาช่วยวิเคราะห์วิจัยเพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับ FTA เข้าใจ

กลุ่มแรกที่จะทำ คือ Early Harvest กำหนดไว้ชัดเจนว่าตั้งแต่ 1 มกราคม 2547 จนถึง 1 มกราคม 2549 สินค้าเกษตรจะมีอัตราภาษีระหว่างกันที่ 0% เนื่องจากเห็นว่าผลไม้ไทยมีปัญหาด้านผลผลิตล้นตลาดและจีนชอบบริโภคผลไม้ไทยโดยเฉพาะทุเรียนและมังคุด จึงได้มีการตกลงระหว่างไทย-จีนในการลดภาษีระหว่างกันเหลือ 0% ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2546 ท่ามกลางความไม่เข้าใจและความสับสนของทั้ง 2 ฝ่ายโดยเฉพาะภาคราชการ แม้จะมีการลดเฉพาะภาษีแต่ยังไม่เสรีในเรื่องอื่นๆเช่นการตรวจสอบด้านสุขอนามัย วิธีการนำเข้าส่งออก ในระยะแรกที่ไม่เข้าใจจึงเกิดปัญหาและได้แก้ไขปัญหาคือเนื่องทั้งสองฝ่ายและดำเนินการไปพอควร โดยเริ่มตั้งแต่การประชุมหารือร่วมกันของไทยกับจีนโดยฝ่ายไทยมีรองนายกรัฐมนตรี ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นผู้นำคณะพร้อมด้วยรัฐมนตรีอีก 6 ท่าน ในการหารือได้

ประเด็นปัญหาต่างๆมาหารือ และฝ่ายจีนได้แก้ไขปัญหาได้ผลค่อนข้างดี และฝ่ายเอกชนยืนยันว่าการค้ากับจีนได้เริ่มดีขึ้นแล้ว

กลุ่มที่สองเป็น Normal Track กลไกในการประชุมอาเซียนซัมมิตที่จะมีการประชุมในปลายเดือนพฤศจิกายนนี้ที่เวียงจันทน์เป็นการประชุมเรื่อง Normal Track Sensitive Track และเรื่องอื่นๆ โดย คณะเจรจาอาเซียน-จีนเมื่อสัปดาห์ก่อนได้มีข้อยุติที่สำคัญที่ตกลงกันได้ในเรื่อง Normal Track ที่กำหนดให้ สินค้าที่มีอัตราภาษีศุลกากรเกิน 20 % ทุกรายการจะต้องลดลงเหลือ 20% โดยเริ่มลดภาษีตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2548 และเหลือ 20% ในกลางกรกฎาคม 2548 คำถามคือสินค้าอะไรที่มีอัตราภาษีเกิน 20% จะต้องดึงออกมาให้ชัดเจน ผลเป็นอย่างไรจะต้องส่งไปให้ ดร. ณรงค์ชัยฯ พิจารณาว่าจะทำอย่างไร หลังจากนั้นสินค้ากลุ่มนี้จะต้องค่อยๆปรับลดเหลือ 0% ในปี 2553 และสำหรับอาเซียนใหม่ได้ยึดเวลาไปอีก 5 ปี

กลุ่มที่สาม เป็น Sensitive Track ความพร้อมยังไม่ดี สินค้าในกลุ่มนี้กำหนดไว้ไม่เกิน 400รายการ แต่ไม่เกิน 10% ของมูลค่านำเข้า เรื่องนี้มีข้อโต้แย้งจากบางประเทศว่ายังทำไม่ได้ทันที ต้องมีการตกลงกันเป็นรายประเทศ และมีรายละเอียดในระดับฝ่ายเจรจา การเปิดเผยผลการเจรจามักจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อทั้งฝ่ายที่ได้ประโยชน์และฝ่ายที่เสียประโยชน์ ฝ่ายที่เสียประโยชน์จะได้เตรียมตัวโดยการหารือกับกลุ่มผลประโยชน์ทุกกลุ่ม ส่วนเรื่องที่ยังขัดแย้งกันและยังไม่สามารถหาข้อยุติได้อันเนื่องมาจากการประสานผลประโยชน์ของกลุ่มที่มีผลประโยชน์ต่างกันนั้นเป็นเรื่องยาก

กลุ่มที่สี่ เป็น Other Trade Issue เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการค้าทั้งหมด ประกอบด้วย Tariff – Rate Quota ที่ผูกพันไว้กับ WTO ได้มีข้อยุติไปในระดับหนึ่งแล้ว ส่วน Rules of Origin ได้กลายเป็นเรื่องใหญ่ สินค้าต่างๆมีการกำหนด Local Content ถ้าไม่เข้าตามเงื่อนไขจะทำอย่างไร เรื่องนี้เป็นเรื่องที่สำคัญ ในเรื่อง Non-tariff Measures ต่างๆ จะต้องดึงออกมาให้ชัดเจน มิเช่นนั้นประเทศที่มีความไม่ชัดเจนในเรื่องนี้ (Grey Area) และยังไม่ผูกพันกับกฎของ WTO จะตกลงกันไม่ได้ การเป็นสมาชิกเก่าและใหม่มีความแตกต่างกันในเรื่องการปฏิบัติ และการเป็นสมาชิกของข้อตกลงต่างๆมีความแตกต่างกัน ส่งผลให้สถานะของประเทศต่างๆไม่เหมือนกัน ในเรื่องสุขอนามัยเป็นมาตรฐานที่เข้ากับ CODEX (The FAO/WHO Joint Codex Alimentarius Commission) หรือไม่ เป็นเรื่องที่ลึกลับมากและผูกพันกับธรรมเนียมปฏิบัติของแต่ละประเทศ ซึ่งไม่ทราบว่าเป็นอย่างไร ยกตัวอย่างกรณีมังคุด จีนไม่รู้จักมังคุดเนื่องจากไม่เคยเห็น เป็นต้น เรื่อง Subsidy และ Counter-veiling Duty เรื่อง Antidumping และเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา เรื่อง Trade Circumvention เป็นเรื่องที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเอาใจใส่ทั้งหมด เนื่องจากจะเป็นประเด็นที่ทำให้ภาษีที่เป็น 0% ไม่มีความหมายทันที หรือกรณี Circumvention อาเซียน 10 ประเทศกับจีน ถ้าอาเซียน 9 ประเทศเป็นทางผ่านให้ประเทศอื่นเพื่อทำ Circumvent ให้กับอีกประเทศหนึ่ง เป็นเรื่องที่พิศุจน์ยากมากเนื่องจาก เป็น Multilateral ไม่ใช่ Bilateral เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ต้องรอบคอบมากกว่า Bilateral ซึ่งง่ายกว่า เรื่อง Market Economy Status ที่อาเซียนได้ให้กับจีนและการสละสิทธิ์การตอบโต้ เป็นเรื่องที่ไม่สามารถลงรายละเอียดได้ทั้งหมด ในเรื่งานี้จะเรียกหน่วยงานต่างๆมาหารือในแต่ละเรื่องว่า

อะไรเป็นอุปสรรคเพื่อแก้ไขจุดยืนของไทยต่อไป โดยย้ำว่าเรื่อง Other Trade Issues จะเป็นตัวที่ทำให้ การลดภาษีเป็น 0% ไม่มีความหมายได้และจะเป็นตัวขัดขวางการค้า ในการหารืออาเซียน-จีนส่วนใหญ่ยังเป็นเรื่องการค้า ส่วนเรื่องการบริการ การลงทุน และการท่องเที่ยวยังไม่มีการเจรจามาก ในฐานะที่ไทยเป็น ผู้นำในการเจรจากรอบอาเซียน-จีน ไทยควรเลือกสาขาธุรกิจที่จะเป็นประโยชน์ต่อไทยเช่นเรื่องที่ทำ Early Harvest 07-08 ผักและผลไม้ ในเรื่องการค้าบริการไทย-จีน ที่น่าจะผลักดัน คือการรักษาพยาบาล การศึกษา อาหารและครัว และบริการอื่นๆ ดังนั้นต้องหารือกันว่าเรื่องบริการควรจะทำอะไรบ้าง เรื่อง การท่องเที่ยวที่ชัดเจนที่สุด ถ้าจีนเปิดโควตา ไทยจะได้รับประโยชน์สูงสุด ไทยควรผลักดันเรื่องการ ท่องเที่ยวให้ได้ ส่วนเรื่องการลงทุน ไทยควรเข้าไปลงทุนในยูนานและฝั่งตะวันตกของจีน และไทยควร กำหนดท่าทีในการตกลงกับจีนเรื่องการลงทุนและการท่องเที่ยวในการเจรจา Comprehensive Economic Cooperation ที่ไทยจะต้องเป็นแกนนำต่อไป

หลังจากการเปิดการค้าเสรีผัก-ผลไม้ไทย-จีนที่ครบกำหนด 1 ปีเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2547 สถิติการค้าโดยรวมได้เพิ่มขึ้น 73% ไทยส่งออกไปจีนเพิ่มขึ้น 7.2 พันล้านบาทเป็น 11.3 พันล้านบาทหรือเพิ่มขึ้น 57.6% นำเข้าจากจีน จาก 1.9 พันล้านบาทเป็น 4.5 พันล้านบาท หรือเพิ่มขึ้น 130.4% เบื้องหลังคือส่งออกที่เพิ่มขึ้น สินค้าที่ส่งออกมาเป็นผักในหมวด 07 และเป็นมันสำปะหลังที่อยู่ในกลุ่ม ของผัก แต่ไม่ว่าจะเป็นอะไรก็ตาม ถ้าไม่ได้รับการลดภาษี ก็จะส่งออกเพิ่มขึ้นไม่ได้มากเท่านี้ สิ่ง ที่จะต้องมองต่อไปคือสินค้าที่จีนส่งมาไทยเป็นผลไม้เมืองหนาว เป็นสินค้าที่คุณภาพดี การบรรจุภัณฑ์ดี และใช้เทคโนโลยีของต่างประเทศ เพื่อเตรียมการทำ FTA กับประเทศต่างๆ ในระดับ World Class Standard พอสมควร ดังนั้นถ้าสินค้าจากจีนที่นำเข้ามาดีและราคาถูก ก็สามารถทดแทนสินค้าจาก นิวซีแลนด์ สหรัฐฯ

จากบทเรียนที่ได้จากการทำ Early Harvest กับจีน ควรนำบทเรียนที่ได้ไปใช้แก้ไข ปัญหาในอนาคต บทเรียนดังกล่าวได้แก่ บทเรียน ก่อนจะทำอะไร ต้องมีความพร้อม บทเรียนเรื่อง ผลกระทบและการเยียวยา ต้องชัดเจน บทเรียนที่จะต้องนำกลุ่มผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม (Stakeholders) มาหารือกันให้ชัดเจน ไม่ควรรีบร้อนมากนัก จุดนี้เป็นเรื่องที่ต้องนำมาพิจารณา ดัดแปลง เนื่องจากจะต้องเผชิญกับสิ่งที่อยู่ข้างหน้าอีกมาก โดยเฉพาะหลัง 1 กรกฎาคม 2548 กลุ่มสินค้าที่มี อัตราภาษีเกิน 20%จะไปได้หรือไม่ หรือจะกระทบมาก จะต้องคิดให้ดีว่าจะต้องทำอย่างไร จะเยียวยา อย่างไร หากวางแผนดีแล้วและยังได้รับผลกระทบ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจะเข้าใจ ได้นำปัญหาต่างๆของทั้งสองฝ่ายมาหารือกันและได้รับการแก้ไขในระดับที่ดีพอสมควรแต่จะไม่ลงลึกในรายละเอียด สิ่งที่ยาก ฝากไว้คือ อยากให้สถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลังช่วยจัดกลุ่ม Stakeholders ทั้งหมดในกลุ่มไทย-จีน เพื่อหารือและชี้ประเด็นในแต่ละเรื่องให้ชัดเจนว่าได้รับผลกระทบอย่างไร ภาคเอกชนในแต่ละกลุ่ม ควรพูดความจริงว่าได้รับประโยชน์หรือเสียประโยชน์มากน้อยเท่าใดและกลุ่มที่เกี่ยวข้องไม่ควรขัดแย้ง กัน ผลการประชุมในวันนี้จะต้องมีข้อมูลในรายละเอียดสำหรับผู้ที่จะเข้าร่วมประชุม ASEAN Summit ที่จะมีการลงนาม

ภาพรวมผลกระทบของการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน

รศ.ดร. สุทธิพันธ์ จิราธิวัฒน์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้นำเสนอเกี่ยวกับภาพรวมผลกระทบของการเปิดการค้าเสรีไทย-จีนในกรอบอาเซียน-จีน ภาพรวมมี 4 ส่วน ประกอบด้วยโครงสร้าง สาระข้อตกลง ผลกระทบมหภาค ศักยภาพและโอกาส

ภาพรวมด้านโครงสร้าง เศรษฐกิจจีนปีนี้อยู่ร้อนแรง คาดว่าเศรษฐกิจปีนี้ขยายตัว 9.3 % จากการคาดการณ์ของธนาคารเอเซียเพื่อการพัฒนา ขนาดของการค้าของจีนอยู่ที่ 852 พันล้านเหรียญสหรัฐหรืออยู่อันดับที่ 3-4 ของโลก ด้านการลงทุน จีนลงทุนเป็นอันดับที่สองของโลก รองลงมาจากสหรัฐอเมริกา จีนมีการสะสมเงินทุนและเงินสดสำรองมากและลงทุนในตลาดเงินมาก จีนเป็นกลจักรสำคัญ (Locomotive Engine) ใหม่สำหรับการขยายตัวของโลก โดยมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจคิดเป็น 13%ของการขยายตัวของเศรษฐกิจโลกในปี 2546 และ15%ในปี 2547 จีนจะพลิกบทบาทอย่างไรในเศรษฐกิจโลก ในช่วงทศวรรษที่1990 จีนไม่ได้รับผลกระทบมากนัก และจีนได้เข้าเป็นสมาชิก WTO เมื่อปลายปี 2544 แต่ยังไม่ได้เปิดตลาดภายในประเทศอย่างจริงจัง แต่เริ่มเปิดตลาดภายในประเทศอย่างแท้จริงตั้งแต่ปี 2001(2544) โดยมีการขยายตัว 1% และมีผลต่อการค้า การที่จีนได้รับการยอมรับสถานะเศรษฐกิจตลาด (Full Market Economy) แล้วนั้น ไทยจะดูแลผลประโยชน์ของประเทศอย่างไร

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในเรื่องสินค้าในอาเซียน-จีน อาเซียนได้ดุลการค้ากับจีนมาโดยตลอดและอาเซียนเป็นคู่ค้าอันดับ 5 ของจีน แต่จีนเป็นคู่ค้าอันดับ 6 ของอาเซียน ขนาดของการค้ามีขนาด 47.3 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี 2003 (2546) โดยขยายตัว 57.7 % จึงถือว่าอาเซียนและจีนเป็นคู่ค้าที่มีศักยภาพสูง การลงทุนของจีนในอาเซียนยังน้อย แต่เชื่อว่าจะมีการพลิกผันในช่วงนี้ ส่วนอาเซียนลงทุนในจีน 26.2 พันล้านเหรียญสหรัฐจนถึงปี 2001(2544) สิงคโปร์ลงทุนสูงสุดในจีน รองลงมาคือมาเลเซียและไทย สัดส่วนของการลงทุนจากต่างประเทศของอาเซียนในประเทศที่กำลังพัฒนาในเอเซียมีส่วนถึง 40% และลดลงเหลือ 10 % เท่านั้นในปี 2000(2543) จากการแข่งขันของจีน

ภาพรวมการค้าไทย-จีน เป็นข้อมูลจาก World Trade Atlas อาจแตกต่างจากข้อมูลของไทย โดยไทยเป็นผู้ส่งออกรดับ 10 ของจีน รองมาจากมาเลเซียอันดับที่ 6 และสิงคโปร์อันดับที่ 7 ถ้าดูในภาพรวมการค้าไทย-จีนในด้านการค้าสินค้า 10 รายการที่ส่งไปจีน มีมูลค่ามากกว่า 50% ของการส่งออก สินค้าหลักคือ คอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์ แผงวงจรไฟฟ้า ยางธรรมชาติ เม็ดพลาสติก ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง สินค้าที่นำเข้ามีหลากหลายทั้งเพื่อการบริโภคและเพื่อการผลิต สินค้าหลักคือคอมพิวเตอร์ คอมพิวเตอร์อุปกรณ์ เครื่องรับโทรทัศน์ ยากำจัดศัตรูพืช แผงวงจรไฟฟ้า หม้อแปลงไฟฟ้า เพื่อสนองความต้องการภายในของไทย ส่วนจีนนำเข้าเพื่อนำไปผลิตเพื่อส่งออกและเพื่อบริโภคภายในประเทศ จากข้อมูลชี้ว่า สัดส่วนการส่งออกยางธรรมชาติยังไปได้ดีประมาณ กว่า 50% ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง 78.9% ใน 8 เดือนแรกของปีนี้

สาระสำคัญของข้อตกลงFTA อาเซียน-จีน และไทย-จีน จีนต้องการแสดงบทบาทของความเป็นมิตรที่ดีของอาเซียน จีนจะดำเนินนโยบายอย่างสงบและไม่ทำให้ประเทศเพื่อนบ้านรู้สึกไม่ดี

แต่การค้าของอาเซียนกับจีนไม่ถ่วงน้ำหนัก จึงหันมาร่วมมือกับจีนเพื่อสร้างโอกาสในระยะยาวทางเศรษฐกิจ โดยจีนได้เสนอตัวมาในการร่วมมือทางเศรษฐกิจ สถานะล่าสุดคือหลักการมาก่อนในกรอบอาเซียนบวกหนึ่งในปี 2001(2544) และให้ทำการศึกษา หลังจากนั้น มีการลงนามใน FTA อาเซียน-จีน ในปี 2545 และมีการร่วมมือในระดับกว้าง และคาดหวังจะให้มีการเปิดเสรีในปี 2010 (2553) โดยสมาชิกอาเซียน 6 ประเทศ ส่วนสมาชิกใหม่มีลาว กัมพูชา พม่า และเวียดนาม ให้เลื่อนไปถึง 2015 (2558) สถานะความตกลงล่าสุดที่บาทเป็นเสาหลักของความร่วมมือ และการประชุมที่เวียงจันทน์ในวันที่ 29-30 พฤศจิกายน นี้จะกำหนดแบบแผนที่แน่นอนและจะมีรายละเอียดที่จะเริ่มดำเนินการในต้นปีหน้า อาเซียนจึงเป็น hub ชั่วคราวในเรื่องความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้า ส่วนการเปิดเสรีของไทยแบ่งเป็นส่วนต่างๆคือ Early Harvest, Normal Track และ Sensitive track เป็นการตกลงในกรอบก่อนแล้วจึงมาอยู่ในรายละเอียดทั้งในเรื่อง Rules of Origin การทบทวน Early Harvest การตกลงของไทยควรดำเนินการร่วมกับอาเซียน

ผลกระทบในระดับมหภาคจากการเปิดเสรีการค้า การเปิดเสรีการค้าไทย-จีน เริ่มจากผักผลไม้ และไปยังตัวอื่นๆโดยลดภาษีภายใต้โควตา ผู้ผลิตจะต้องปรับตัว ผู้บริโภคจะได้บริโภคสินค้าที่หลากหลายมากขึ้น การผลิตจะต้องเน้นในด้านประสิทธิภาพ จากการที่ภาษีของอาเซียนต่ำกว่าจีน ทำให้จีนต้องปรับตัวเช่นกัน ในด้านผลกระทบต่อการขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมจะอยู่ที่ 0.38% สำหรับไทย และ 0.36% สำหรับจีน แต่การขยายตัวทางการค้าจะมีมากสำหรับอาเซียนประมาณ 53% และจีนส่งออกมาอาเซียนประมาณ 23% โดยหลักคืออาเซียนช่วยจีนในการลดต้นทุน เนื่องจากจีนต้องการทั้งสินค้าและพลังงานเพื่อการผลิตเพื่อส่งออก กล่าวโดยรวม **ผลกระทบในระดับการผลิตจากการค้าที่มาจาก การลดภาษี** คือข้าว ยาง อันเนื่องมาจากไทยมีสินค้าที่ต้นทุนต่ำและจีนมีภาษีนำเข้าที่สูง ผลิตภัณฑ์ยาง เหล็กและเหล็กกล้า และน้ำตาลส่งออกเพิ่มขึ้นเนื่องจากจีนมีความต้องการเพิ่มขึ้น ในด้านต้นทุน ไทยได้ประโยชน์จากการนำเข้าเครื่องจักร อุปกรณ์ไฟฟ้า ยานยนต์และชิ้นส่วน ในเรื่องกิจกรรมที่ขยายจากการค้ามีเรื่องยานยนต์ และชิ้นส่วน ส่วนที่ได้รับผลกระทบจากการมีการทดแทนได้แก่ผักและผลไม้ ถั่ว น้ำมันพืช

ศักยภาพและโอกาส เรื่องนโยบาย ไทยจะต้องไม่มองมิติเดียวในการรุกหรือการรับ แต่ต้องมองรอบด้านโดยต้องร่วมมือกับอาเซียน ส่วนที่สอง ในอาเซียน-จีนต้องมองไปในกรอบของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เนื่องจากแบบแผนของประเทศเหล่านี้เปลี่ยนแปลงสูงและจะเป็นแรงกดดันไทยในการแข่งขันที่สูงต่อไป ดังนั้น ไทยจะต้องยกสถานะทั้งด้านการผลิตและการแข่งขัน ส่วนสุดท้ายคือเรื่องภูมิภาคนิยมและการเปิดเสรีการค้าไทย-จีน อาเซียนจะต้องมีเป้าหมายร่วมกันและจะต้องหารือกันให้ดีเพื่อประโยชน์ในการเจรจาต่อรอง ที่สำคัญต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนทั้งฝ่ายไทยและฝ่ายจีน ไทยจะต้องไม่แยกความแตกต่างเนื่องจากไทยมีทวิภาคีกับหลายประเทศ

การค้าและมาตรการรองรับผลกระทบกรณีสินค้าผักและผลไม้

ดร. ชโยดม สรรพศรี คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในการนำเสนอจะแยก FTA และ Bilateral Agreement (BA) ออกจากกัน โดยการนำเสนอประกอบด้วย การสรุปสถิติ

ข้อมูลของภาคทางการ กระบวนการส่งออกนำเข้าระหว่างไทยกับจีน ผลกระทบต่อสินค้าเกษตรเป็นรายสินค้า และข้อเสนอแนะ

สถิติข้อมูล ข้อตกลงอาเซียน-จีน มี Early Harvest พิกัดศุลกากรตั้งแต่ 01-08 โดยมีกรอบเรื่องภาษี ในการศึกษาได้แบ่งสินค้าเป็น 3 ประเภท คือมากกว่า 15% ไม่ถึง 15% และน้อยกว่า 5% ในกรอบทวิภาคีระหว่างไทยกับจีนนั้น เป็นบทต่อเนื่องจาก Early harvest 01-08 เป็นการเร่งลดภาษีผักผลไม้ 07-08 ที่เรียกว่าBilateral Agreement (BA) อย่างไรก็ตาม ภาษีที่ลดเหลือ 0% ในหมวด 07-08 มีบางรายการที่มี Tariff -Rate Quota เช่นกระเทียมและหอมหัวใหญ่ ในการนำเสนอวันนี้ ก่อนBA หมายถึง ตค.2545-สค.2546 และหลัง BA หมายถึง ตค. 2546-สค. 2547 พบว่าสินค้าในหมวด 07 ผักสินค้าที่มีสัดส่วนค่อนข้างสูงคือมันสำปะหลัง รองลงมาคือลำไยอบแห้ง

จากการเปรียบเทียบก่อนและหลังBA ผักเกินดุลมากขึ้นและผลไม้เกินดุลน้อยลงโดยผักไม่รวมมันสำปะหลังขาดดุลเพิ่มขึ้น 147.6% มันสำปะหลังเกินดุลเพิ่มขึ้น 57.4% และผลไม้เกินดุลลดลง 80.4% ก่อนBA ผลไม้ไทยเคยได้ดุล 1,077 ล้านบาท แต่หลังBA ไทยเกินดุลเพียง 211 ล้านบาท ดังนั้นไทยขาดดุลผักมากขึ้น ผลไม้เกินดุลแต่เกินดุลลดลง และมันสำปะหลังเกินดุลเพิ่มมากขึ้น กรณีผัก ขาดดุลเพิ่มขึ้นจากหอมและกระเทียม แครอท มันฝรั่ง ส่วนลำไยอบแห้งเคยเกินดุล แต่เกินดุลลดลง ลำไยสดมีการส่งออกเพิ่มขึ้นทำให้ดุลการค้าเกินดุลเพิ่มขึ้นจาก 71 ล้านบาทเป็น 771 ล้านบาท ดุลการค้าเกินดุลของทุเรียนเพิ่มขึ้น 21,850% มังคุดเพิ่ม 1,911% มีการนำเข้าผลไม้แอปเปิล แพร์ เพิ่มขึ้นทำให้ขาดดุลเพิ่มขึ้น 117% และ 349% ตามลำดับ สรุปประเด็นแรก ผลไม้ที่เคยได้ดุลการค้า ได้ดุลการค้าน้อยลง อาจไม่คุ้มมาจากปัญหาจากจีนฝ่ายเดียว อาจมาจากฝ่ายไทยก็ได้ ผักไม่รวมมันสำปะหลังพบว่าขาดดุลเพิ่มขึ้น มันสำปะหลังได้ดุลการค้าเพิ่มขึ้น

กระบวนการค้าไทยกับจีน ในการส่งออกของไทยไปจีน จะต้องมิใช่รับรองการส่งออกเอกสารที่ต้องใช้มีของกรมวิชาการเกษตร กรมการค้าต่างประเทศ กรมศุลกากร เอกสารเหล่านี้ เสร็จภายใน 1 วัน ฝั่งไทยค่อนข้างเร็ว ส่วนด้านการส่งออกผ่านทางภาคเหนือ ทำเรือและการขนส่งทางอากาศ ในด้านการส่งออกจากไทยไปจีน ปัญหาที่เกิดขึ้นมาจากฝั่งจีนค่อนข้างมาก ตั้งแต่การขอใบอนุญาต การตรวจสอบสินค้าทั้งรายชื่อสวน ตัวสินค้า พิธีศุลกากรและด้านการกักกันพืช ภาษีเหลือ 0% แล้วแต่ยังมี VAT อยู่ 13% ในเรื่อง Trading Firm นั้นได้รับการแก้ไขแล้ว การสุ่มตรวจคุณภาพของฝั่งจีนในห้องปฏิบัติการทั้งหมดและการกระจายสินค้าใช้เวลาหลายวัน แต่ฝั่งไทยใช้เวลาเพียงวันกว่าเท่านั้น ส่วนการนำเข้าของไทยจากจีนต้องผ่านพิธีทางศุลกากร ด้านโรคพืชและด้านอาหารและยา ทั้งหมดใช้เวลาน้อยกว่า 1 วัน สินค้าสามารถปล่อยออกไปได้เลย จึงสามารถตั้งเป็นข้อสังเกตได้ว่า ไทยใช้เวลารวดเร็วภายใน 1 วัน และในการตรวจสอบสินค้า รัฐบาลไทยรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด แต่ถ้าส่งสินค้าไปจีน พบว่าต้นทุนตกอยู่กับไทย กระบวนการตรวจสอบมีการสุ่มบางส่วนด้วย Test Kit ที่ด่านกักกันพืช ส่วนตัวจริงจะต้องส่งมาที่ห้องแลป Rejection rate จาก test kit จะอยู่ที่ 0.03 % แต่ถ้าส่งมาที่แลปบางครั้ง อาจเจอสารพิษอื่นๆอีก ไทยพยายามบริการผู้นำเข้าอย่างรวดเร็ว และค่าใช้จ่ายฝ่ายไทยไม่มี แต่ฝ่ายจีนมี ส่วนการ

ขนส่งยังมีปัญหาเช่นกัน สรุปประเด็นได้ว่า ถ้าไทยส่งออกไปจีนใช้เวลานานกว่าจากจีนมาไทย โดยเฉพาะในเรื่องของกระดาษ การส่งไปจีนจะต้องใช้เรือของจีน(99%) การประกันสินค้าทำไม่ได้ การเปิดL/C ทำไม่ได้ ไม่มีบริการ เพราะฉะนั้นกระบวนการค้าชายแดนภาคเหนือไม่ได้รับความสะดวกนัก ในระยะหลัง การนำเข้าสินค้าจะผ่านทางท่าเรือเป็นหลัก จากข้อมูลทางสถิติจะเห็นว่าการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

ผลกระทบต่อสินค้าเกษตรรายสินค้า เมื่อดูสินค้าแต่ละชนิด มันสำปะหลัง ภาษี 5-10% เหลือ 0% การส่งออกเพิ่มขึ้น คุณภาพเพิ่มขึ้น ในพิกัด 07 พบว่ามันสำปะหลังมีสัดส่วนเกือบ 100% การส่งออกมันสำปะหลังไปจีนเพิ่มขึ้นทั้งก่อนและหลังมี BA โดยมีการส่งออกเพิ่มขึ้นตั้งแต่ 2544 ยังไม่แน่ใจว่ามาจากFTAหรือไม่เนื่องจากจีนนำมันสำปะหลังไปใช้แปรรูปเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมประเภทอื่น เช่น อุตสาหกรรม กระดาษ สิ่งทอ อาหารสัตว์ แอลกอฮอล์ ยา กรดมะนาว กาวและอื่นๆ สรุปคือ ผลกระทบจากBilateral Agreement มีแน่นอน โดยมันสำปะหลังเป็น partial effect

ส่วนกระเทียมมีภาษีในโควตา 27% นอกโควตา 57% เมื่อมี BA ในโควตา 0% นอกโควตา 57% แต่มีโควตาเพียง 65 ตัน แต่ละปีมีการนำเข้า 29,000 ตัน เป็นสินค้านอกโควตาเกือบส่วนใหญ่ ฉะนั้น การมี BA ไม่ได้เปลี่ยนกติกาของกระเทียม มีการนำเข้ากระเทียมเพิ่มขึ้นจากจีนโดยจีนเป็น คู่ค้าอันดับ 1 ช่วงเปิดFTA ใหม่ ๆ มีการนำเข้ากระเทียมค่อนข้างมากเนื่องจากเป็นช่วงนอกฤดูปลูก ส่วนในเรื่องต้นทุน กระเทียมของไทยแพงกว่าของจีนค่อนข้างมาก และทดแทนได้กรณีแปรรูป แต่กระเทียม สดทดแทนกันไม่ได้ในด้านรสชาติ เกษตรกรทราบดีทั้งในเรื่องที่มีผลกระทบต่อเกษตรกรและเรื่องเขต การค้าเสรี เกษตรกรบางคนเปลี่ยนพืชที่ปลูกและประสบความสำเร็จ เช่นมันฝรั่ง ถ้าไรที่ได้พอๆกับ กระเทียม บางคนเลี้ยงปลานิล ถ้าไร 100% นี่เป็นทางเลือกของเกษตรกร ส่วนทางเลือกของภาครัฐ ถ้า ลดพื้นที่เพาะปลูกกระเทียมจะชดเชยให้ 1,500-2,000 บาท แต่การลดพื้นที่ปลูกจะต้องมีContract Farming มารับซื้อ แต่เกษตรกรไม่ได้รับประโยชน์เนื่องจากไม่มีการมารับซื้อที่เชียงใหม่ ยกเว้นที่ลำพูน ผลจาก การลดพื้นที่ปลูกมีมาก และทำให้ราคากระเทียมเพิ่มสูงขึ้น เมื่อราคาเพิ่มสูงขึ้นเกษตรกรจะกลับมาปลูก กันอีกในปีถัดไปโดยต้นทุนปลูกกระเทียมได้เริ่มสูงขึ้น เนื่องจากมีการลดของจำนวนพันธุ์กระเทียมทำให้ พันธุ์กระเทียมแพงขึ้นเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา

หอมหัวใหญ่คล้ายกับกระเทียมนำเข้า 30,000 ตัน แต่มีโควตาที่มีภาษีเป็น 0% เพียง 365 ตันถ้าเกินโควตาต้องจ่ายภาษี 142% และยังมีนำเข้าจากอินโดนีเซียเพิ่มมากขึ้น การนำเข้าที่มากขึ้น ส่งผลให้ราคาภายในประเทศลดลงอย่างมาก เกษตรกรเชื่อว่าถ้าลดภาษี 142% จะส่งผลกระทบต่อ เกษตรกรมาก ในด้านความแตกต่างของหอมด้านรสชาติมีเฉพาะหอมสด ส่วนหอมแปรรูปมีรสชาติ เหมือนกันทดแทนกันได้ 100% ราคาของจีนอยู่ที่กิโลกรัมละ 4 บาท ของไทย 10 กว่าบาท ในการ ปรับตัวของเกษตรกรที่ปลูกหอม เกษตรกรได้หันไปปลูกถั่วแระ มันฝรั่ง อุ่น ข้าวโพด และถั่วแขก แต่มี ปัญหาทั้งหมด เนื่องจากไม่มีการรับซื้อ ส่วนข้าวโพดมีปัญหาในเรื่องค่าแรงเก็บเกี่ยวที่สูง สรุปคือ เกษตรกรที่ปลูกหอมลำบากกว่าเกษตรกรที่ปลูกกระเทียมเนื่องจากยังหาทางออกไม่ได้ การช่วยเหลือของ

รัฐเป็นการลดราคาสินค้าที่นำมาขายให้ ไม่ได้ลดพื้นที่ ทำให้เกษตรกรไม่สามารถปลูกหอมได้และไม่สามารถหาพืชอื่นปลูกแทนได้ ดังนั้นการปลูกทดแทนของหอมยังไม่ดีเท่ากรณีของกระเทียม ในด้านผัก ราคาผักนำเข้าและผักส่งเสริมของโครงการหลวงแตกต่างกันหลายเท่า 10-50 บาทเกือบทั้งหมด ที่ใกล้เคียงมีเฉพาะกะหล่ำปลี นอกนั้นสู้ไม่ได้

การนำเข้าบรอกเคอรี่ เซรารีและแครร์รอต หลัง BA นำเข้าจากจีนแทนจากประเทศอื่นๆ เพิ่มขึ้นทั้ง บรอกเคอรี่ คีนไซ้ แครร์รอต ซึ่งเป็นเรื่อง Trade diversion เนื่องจากของไทยเป็นผักเมืองร้อน และของจีนเป็นผักเมืองหนาว จึงไม่กระทบมากนัก เรื่องการค้าผลไม้ มีทุเรียน ลำไยสด มะม่วงสด กล้วย และลำไยแห้ง ภาษีเหลือ 0% แต่ vat ยังมีอยู่ ด้านการนำเข้ามีแอปเปิล แพร์ ภาษีนำเข้า 30% เหลือ 0% ผลปรากฏว่าลำไยแห้งเคยได้ดุลมาก ตอนนี้ได้ดุลลดลง ยกเว้นลำไยสดและทุเรียนสด มังคุดสด ที่ได้ดุลเพิ่มขึ้น ปัญหาโดยรวม คือ เรื่องใบอนุญาต เรื่องการตรวจสอบความปลอดภัยของพืชผักและสุขอนามัย SPS ต่างๆ อีกทั้งการตรวจสอบเหล่านี้มีความแตกต่างกันในแต่ละมณฑล ทั้งหมดนี้คือปัญหาฝั่งจีน ส่วนปัญหาฝั่งไทยได้แก่การตรวจสอบของไทยที่มีต้นทุนทั้งเงินและเวลา

รายละเอียดของปัญหาของลงเป็นรายสินค้าดังนี้ ลำไย มีมูลค่าการส่งออกไม่สูงเท่ากับปีที่แล้ว ส่วนลำไยสดมีมูลค่าส่งออกมากขึ้นเนื่องจากผลกระทบของ BA ต่อ ลำไยสดเมื่อลดภาษีเหลือ 0% เกิดจากการที่พ่อค้าจีนนำเข้าจากไทยโดยตรง และเป็นผู้ส่งออกด้วย จึงไม่มีปัญหาทั้งในด้านศุลกากรและด้านการกระจายสินค้า เนื่องจากทำทั้งกระบวนการ นอกจากนี้ยังได้มีการประชาสัมพันธ์ การบริโภคแก่ผู้บริโภคจีนทำให้เริ่มเข้าใจวิธีการบริโภคลำไยไทยมากขึ้น ทำให้จำหน่ายลำไยสดได้ดีขึ้น ส่วนลำไยอบแห้งเป็นตลาดของผู้ซื้อรายเดียว (Monopsony market) โดยส่งออกไปจีน 95% จึงไม่มีอำนาจในการต่อรองกับจีนและจีนทราบว่าไทยมีอุปทานส่วนเกินของลำไยอบแห้งที่เกิดจากการสต็อกและการประกันราคาในปีที่ผ่านมา ในอดีตไทยเคยส่งออกไปจีนผ่านทางพม่าและหลังBA ไทยส่งออกเองมากขึ้น ทำให้ตัวเลขส่งออกไปจีนเพิ่มขึ้น ผู้ส่งออกบางกลุ่มยอมที่จะส่งออกผ่านพม่าเหมือนเดิมและเสียภาษีการสองจาก Cross-border trade แต่ตัวเลขส่งออกไปพม่าไม่ปรากฏในสถิติการส่งออก สาเหตุที่ราคาลดลงไม่ได้เกิดจากBA ไทย-จีนเลย แต่มาจากภายในประเทศ

ผลไม้อื่นๆที่ส่งออกไปจีนที่ได้ผลกระทบทางบวกจากBA ได้แก่ทุเรียน มังคุด มะม่วง มะขามหวาน กล้วยไข่ สินค้านำเข้า ก่อนและหลัง BA ปริมาณการนำเข้าผลไม้เมืองหนาวจากจีนเพิ่มขึ้นโดยรวม 60,000 ตัน โดยเฉพาะ แอปเปิล เพิ่มขึ้นโดดเด่น และจากจีนมีส่วนเพิ่มขึ้น 77% เมื่อเทียบกับ 54 % ในอดีต การนำเข้าจากอเมริกาดลดลงจาก 21 % เหลือ 9% จึงเป็นการทดแทนสินค้าจากประเทศอื่นเนื่องจากราคาแอปเปิลและแพร์ของจีนเป็นตัวกำหนดราคาในตลาดโลกและมีราคาลดลงเมื่อเทียบกับประเทศผู้ส่งออกอื่นๆ ดังนั้นการที่ราคาถูกและการกระจายสินค้าในประเทศมีมาก ทำให้ผู้บริโภคหันมาลองบริโภคกันมาก แต่ยังไม่สามารถคาดเดาพฤติกรรมผู้บริโภคในอนาคตได้

ข้อเสนอแนะคือเรื่องที่เกิดจากปัญหาในประเทศ สินค้าที่ได้รับผลกระทบทางลบสำหรับหอมและกระเทียม ให้ประกันราคาพืชผลระยะสั้นก่อนฤดูปลูก ก่อนที่จะไปลองทดลองปลูกพืชอื่นๆเพื่อ

ลดความเสี่ยง โดยขอให้ทดลองทำ 3 ปี ซึ่งถือเป็นช่วงเปลี่ยนผ่าน (Transition period) เกษตรกรเห็นว่าน่าจะทำได้ แต่การชี้ว่าเกษตรกรควรปลูกพืชอะไร อย่างไร ไม่ควรทำ เนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกในแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน ส่งผลให้ต้นทุนการเพาะปลูกพืชชนิดเดียวกัน แตกต่างกันไป จึงเป็นเรื่องที่เกษตรกรจะต้องตัดสินใจเอง โดยหาระบบเข้าไปจัดการทั้งในด้านการปลูกและการตลาด ส่วนปัญหานอกประเทศ จะต้องเจรจาด้านอุปสรรคการค้าที่กล่าวไปแล้ว ส่วนลำไยอบแห้ง ขอให้เร่งหาตลาดในประเทศอื่นๆ ให้กระจายมากกว่านี้ เพื่อลดอำนาจการต่อรองของจีน ส่วน MRA ที่ลงนามเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2547 แลกเปลี่ยนรายสินค้า การตรวจสอบ และการตกลงร่วมกัน จะทำอย่างไรให้ MRA ประกาศใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและท้ายที่สุดคือหากสินค้าที่มีโควตาอย่างหอมและกระเทียม มีภานอกโควตาที่ลดลง จะได้รับผลกระทบโดยตรงต่อเกษตรกร

รศ.ดร.นิพนธ์ พัวพงศกร คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เห็นด้วยกับข้อมูลที่ได้จากการวิจัย แต่ขอเสริมประเด็นผลกระทบของการเจรจาเปิดเสรีการค้าระหว่างไทย-จีน และการปรับตัวของเกษตรกร แต่ไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอประกันราคา ภาคเกษตรไทยมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบอยู่แล้ว แต่การเปิดเสรีทุกรายการมีทั้งฝ่ายที่ได้และฝ่ายที่เสีย ประเด็นอยู่ที่ทำอย่างไรกับฝ่ายที่เสีย ประเด็นปัญหานี้เป็นปัญหาจากเกษตรกรไทยบางคนทีปลูกพืชทดแทนการนำเข้า และได้รับการคุ้มครองค่อนข้างสูงมาก อัตราภานำเข้าสินค้าเกษตรของไทยค่อนข้างสูงและไม่ได้ปรับมานานแล้ว ในขณะที่ภาคอุตสาหกรรมปรับตัวมาโดยตลอดตั้งแต่ปี 2537 ทำให้การปรับตัวของเกษตรกรที่ปลูกพืชทดแทนการนำเข้าไม่สามารถทำได้ นอกจากนั้นยังมีปัญหาภายในเรื่องลำไยแห้งราคาตกต่ำเนื่องจากการแทรกแซงตลาด ซึ่งเป็นนโยบายที่แย่มากที่สุด โดยขอสรุปการวิจัยเป็น 4 ประเด็นว่าไทยได้ประโยชน์คุ้มหรือไม่ และผลกระทบที่มีต่อเกษตรกร

ผลจากการวิจัยอย่างย่อคือการศึกษาใช้ GTAP ในการศึกษา และใช้ภานปี 1999(2542) จากการลดภานมีผลต่อ GDP ทั้งไทยและจีนไม่มากนักไม่เกิน 0.4% การส่งออก การนำเข้าไม่เกิน 1.1-1.5% ศักดิ์ภานจะเพิ่มมากกว่า GDP แสดงว่ามีการลดการบิดเบือนการค้าทำให้เกิด Consumer and producer surplusค่อนข้างมาก และไทยได้ประโยชน์มากจากการที่อัตราภานไทยสูงกว่าภานจีน แม้ว่าไทยยังได้ดุล แต่เริ่มลดลงโดยมีอุปสรรคทางการค้า ภายหลังที่ได้มีการเจรจาเกิดขึ้น อุปสรรคต่างๆจึงค่อยลดลง ต้นทุนในการปลูกกระเทียมของไทยสูงกว่าราคานำเข้าจากจีน 55-172% ดังนั้น ถึงแม้ว่าจะมีภานอยู่ที่ 142% ก็ยังมีการนำเข้าแน่นอน ดังนั้นเกษตรกรไทยจะต้องปรับเปลี่ยนการผลิตทั้งจากการเปลี่ยนเอง และจากเงินช่วยเหลือโดยภาครัฐ ส่วนกระเทียมสดปลูกไว้เพื่อการบริโภคได้เนื่องมาจากยังมี market nicheอยู่ การนำเข้าผลไม้เมืองหนาวทำให้มีการลดการนำเข้าผลไม้เมืองหนาวจากประเทศอื่นๆ และมีข้อเสนอแนะด้านการผลิต การส่งออก และการกระจายผลประโยชน์แก่ผู้เสียประโยชน์ในระยะปรับตัวด้วยการประกันราคา ข้อเสนอที่จะเสนอเกี่ยวกับงานวิจัยดังกล่าวมีดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ในการวิเคราะห์ด้านมหภาค ไทยได้ประโยชน์คุ้มหรือไม่ ตัวเลขออกมาค่อนข้างต่ำ ภานมีทั้งภานที่ผูกพัน (Bound rate) และภานที่เก็บจริง (applied rate) ภานที่เสนอ

ให้กับ WTO ในปี 1995 (2538) น่าจะเป็นภาษีผูกพัน และอาจจะสูงกว่าที่เป็นจริงเนื่องมาจากมีส่วนต่างระหว่างภาษีที่ผูกพันกับภาษีที่เก็บจริง ทำให้ผลประโยชน์ที่คำนวณได้สูงเกินไป และมี Implementation Cost จาก Rules of Origin และ จากการที่มี Spaghetti-bowl Effect หรือการปฏิบัติตามกฎต่างๆ และมีต้นทุนในการปฏิบัติเกิดขึ้น

ประเด็นที่สอง คำนวณผลกระทบในแง่ distribution ใน GTAP ไม่ได้ เนื่องจากมีครัวเรือนเพียงกลุ่มเดียวในแบบจำลอง และต้นทุนในการปรับตัวเป็นเท่าไรคือคำถามที่ตามมา GTAP ไม่สามารถวิเคราะห์กรรมสิทธิ์ของผักและผลไม้ได้ เนื่องจากข้อมูลภาคเกษตรของจีนมีเพียง 5 สาขาและข้อมูลผักผลไม้อยู่ในกลุ่มพืชใน Input-output table ของจีนทำให้มีข้อจำกัดในการวิเคราะห์เรื่องผลประโยชน์

ประเด็นเรื่องการชดเชยเกษตรกรที่เสียผลประโยชน์เป็นอย่างไร GTAP ตอบโจทย์ไม่ได้ว่าใครได้ใครเสีย ถ้าจะต้องปรับข้อมูลใน SAM ของประเทศไทย และข้อมูล Sectoral Classification ของจีน จึงจะสามารถวิเคราะห์ผลกระทบด้านการกระจายรายได้ว่าเป็นอย่างไร โจทย์วิจัยคือ จะกระจายประโยชน์ให้กับผู้เสียประโยชน์ได้อย่างไร แต่เชื่อว่าการเปิดเสรีระหว่างกลุ่มอาเซียนกับจีน ไทยจะได้ประโยชน์มากกว่าจีนจริง และไทยต้องการเอาชนะใจกลุ่ม Anti-globalizer ผู้เสียประโยชน์ควรได้รับการชดเชยในจำนวนที่มากกว่าความสูญเสียในกลุ่มเกษตรกรที่ยากจน เงินที่ลดพื้นที่ปลูกกระเทียม 2,000 บาทต่อไร่ก็นับว่าน้อยมากและน้อยเกินกว่าที่จะแก้ปัญหานี้ได้ นโยบายนี้ใช้ไม่ได้และไม่ได้เอาใจใส่เกษตรกรที่ยากจนอย่างเพียงพอโดยเฉพาะเกษตรกรที่ไม่สามารถปรับตัวได้ จำเป็นต้องระบุงลุ่มเกษตรกรที่จะสูญเสีย พวกที่ปลูกพืชผักทดแทนและพวกที่ปลูกผลไม้ทดแทนในโครงการหลวง และจะต้องศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการปรับตัวหรือปัจจัยที่เอื้อให้เกษตรกรปรับตัว คำถามคือเกษตรกรปลูกพืชหลายตัวในหนึ่งปีเนื่องจากน้ำเป็นปัจจัยสำคัญ แต่เป็นแปลงเล็ก นี้ไม่ได้เป็นปัจจัยว่าเกษตรกรสามารถปรับตัวได้เท่าเทียมกัน การเปลี่ยนการปลูกพืชชนิดอื่นไม่ได้ง่ายเหมือนการเปลี่ยนธุรกิจภาคอุตสาหกรรม เนื่องจากภาคเกษตรมีปัจจัยเฉพาะพื้นที่ทั้งในเรื่องที่ดิน น้ำ และสภาพอากาศที่เหมาะสมและไม่เหมาะสมในการปลูกพืชอย่างอื่น และข้อจำกัดข้อนี้เป็นข้อจำกัดที่ค่อนข้างรุนแรง ไม่นับรวมถึงข้อจำกัดด้านเงินทุน ความรู้ การตลาดและเทคโนโลยีทั้งหลาย เนื่องจากบทบาทของกระทรวงเกษตรฯ ลดน้อยถอยลงมาก สมัยก่อนกระทรวงเกษตรฯ และมหาวิทยาลัยมีบทบาทมากในเรื่องการให้ความรู้ด้านการวิจัยและพัฒนาแก่เกษตรกรค่อนข้างมาก ในระยะหลังไทยลงทุนในด้านการวิจัยและการพัฒนาน้อยมาก

นอกจากนี้ยังจะต้องศึกษาวิจัยเรื่องทักษะที่มีทักษะเฉพาะด้านและอายุของเกษตรกร ถ้าแก่ตัวโอกาสในการปรับตัวค่อนข้างลำบาก ดังนั้นคำถามคือการลงทุนใหม่เพื่อให้ได้ผลตอบแทนคืนในระยะเวลาที่น้อย จะคุ้มที่จะลงทุนใหม่หรือไม่ ความสูญเสียของทรัพย์สินและรายได้จากการเลิกประกอบอาชีพเดิมเป็นเรื่องที่จะต้องศึกษาเพื่อให้ทราบว่าปัญหามีมากน้อยเพียงใดและมีต้นทุนเท่าใด นโยบายการปรับเปลี่ยนอาชีพในด้านการเกษตรเป็นเรื่องที่ทำหายและจะต้องมีประสิทธิภาพ ต้องจำแนกเกษตรกรที่ยากจนในภาคเกษตร นอกการเกษตร หรือว่างงานถาวรเนื่องจากการเปิดเสรีจะก่อให้เกิดปัญหาตามมา

มาก รัฐจะจ่ายค่าสูญเสียและเลือกมาตรการอย่างไร ข้อเสนอคือควรเลือกมาตรการที่บิดเบือนกลไกตลาดให้น้อยที่สุดและคำนวณเงินชดเชยให้ถูกต้อง การปรับเปลี่ยนอาชีพจะต้องให้ความรู้และทางเลือก ไม่ใช่กำหนดให้เกษตรกรทำตาม ในการสนับสนุนเงินกู้ให้เกษตรกรลงทุนเปลี่ยนอาชีพใหม่จะต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการลงทุนและความเสี่ยงในการประกอบอาชีพภาคเกษตรทั้งด้านการผลิตและการตลาด

ค่อนข้างสูง การออกแบบนโยบายของรัฐเรื่องการปรับโครงสร้างภาคเกษตร ไม่เคยมีเรื่องความเสี่ยงของเกษตรกรในสมการเลย จนปัจจุบันกระทรวงเกษตรฯเลิกทำไปแล้ว และไม่ควรรู้วิธีการประกันราคา ที่สร้างความบิดเบือนในกลไกราคาและสร้างปัญหาทางการเมืองตามมา

ในการเจรจาWTO ในสินค้าเกษตรรอบถัดไปมีแนวโน้มจะเจรจาลดการอุดหนุนที่บิดเบือนโดยเฉพาะการประกันราคาต่ำกว่า โดยจะลดจำนวนเงินกว่า 50-80% จากวงเงินที่ประเทศต่างๆ สัญญาไว้ ซึ่งค่อนข้างมาก แม้ไทยอุดหนุนค่อนข้างมาก ปัจจุบันไทยใช้เงินประมาณมากกว่า 90% ดังนั้นปริมาณเงินที่จะใช้ในการอุดหนุนด้วยวิธีประกันราคาจะลดลง ทำให้รัฐมีข้อจำกัดมาก ไทยจะต้องเริ่มใช้มาตรการที่ไม่บิดเบือนตลาดหรือบิดเบือนน้อย เช่นการชดเชยการยกเลิกการประกอบอาชีพครั้งเดียว ซึ่ง WTO ยินยอม และมาตรการต่างๆจะต้องไม่ก่อให้เกิด Moral Hazard ที่สำคัญคือเรื่องการวิจัยและการพัฒนา จะต้องวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มผลผลิต เช่นการวิจัยกระเทียมเพื่อการบริโภคเป็นต้น จะต้องทำวิจัยจริงจังทั้งในพืชที่มีปัญหาและพืชที่ไทยได้เปรียบ ดังนั้นเรื่องใหญ่คือการวิจัยรัฐต้องทำในเรื่องนี้ เนื่องจากการวิจัยและพัฒนาให้อัตราผลตอบแทนเกิน 30%

เรื่องการส่งออกน้ำตาลมีมากขึ้นเนื่องจากการลด NTB ข้อสรุปนี้ไม่น่ามาจากGTAP model อีกเรื่องคือการนำเข้าหอมหัวใหญ่และกระเทียมที่สูงกว่าTariff quota แสดงว่ามีการนำเข้านอกโควตาค่อนข้างสูง จึงไม่แน่ใจว่ามีการบังคับใช้ภาษีนอกโควตาอย่างเคร่งครัดหรือไม่ ต้องตรวจสอบรายได้จากภาษีนอกโควตาว่ามีการเก็บภาษีจริงหรือไม่

ประเด็นเรื่องดุลการค้า ไม่มั่นใจว่าดุลการค้าที่ไทยได้ลดน้อยลงเป็นตัวเลขจริงมากน้อยเพียงใดเนื่องจากเดิมมีการลักลอบนำเข้าที่ชายแดนมาก เมื่อมีการเปิดเสรีเกิดขึ้น การลักลอบนำเข้าได้เปลี่ยนมาเป็นการนำเข้าทางด่านศุลกากร ดังนั้นตัวเลขที่มีอยู่บางส่วนที่ไทยได้ดุลเพิ่มขึ้นหรือลดลง อาจไม่ถึงขนาดนั้น

คุณวิวัฒน์ ไม้แก่นสาร หัวหน้ากลุ่มธุรกิจการเกษตร สภาหอการค้าไทย กล่าวว่าในส่วนของมหภาค ศักยภาพและโอกาสจากการค้ากับจีนเป็นเรื่องที่ถูกต้องจากการมองในหลายมิติ การทำกลยุทธ์ทางการค้าในหลายมิติจะต้องทำทั้งฝ่ายจีนและฝ่ายไทย ฝ่ายที่ได้รับความเสียหายอาจไม่ใช่มาจากFTA โดยตรง เมื่อได้รับทราบปัญหาที่จะต้องมีการดำเนินการให้ความช่วยเหลือและแก้ไข ส่วนการเข้าถึงตลาดหรือการพัฒนาตลาดนั้นมีหลายเรื่องที่จะต้องพัฒนาการผลิตด้านการเกษตรของไทยทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชนและตัวเกษตรกรเองเพื่อให้สินค้ามีคุณภาพ แม้จะมีระบบGAP (Good Agricultural Practice) แต่การปฏิบัติเพื่อสร้างคุณภาพในภาคเกษตรยากกว่าภาคอุตสาหกรรมเนื่องจากเกษตรกรมีข้อจำกัดหลาย

ด้านทั้งในเรื่องระดับการศึกษา ระดับของความเข้าใจ แม้เกษตรกรจะมีทักษะ แต่จะต้องมีการปลูกจิตสำนึกที่จะทำให้เกิดผลขึ้นมา

ในเรื่องของFTAที่เป็นBilateral agreement มีสินค้าหลายตัว ได้เห็นผลกระทบรายสินค้าจาก BA ที่ชัดเจน ภาพที่ชัดเจนคือเรื่องความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบเป็นเรื่องที่สำคัญมากในด้านศักยภาพการผลิตที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เช่นการไม่สามารถปลูกแอปเปิล หอม กระเทียมได้ผลดี ภาพที่ออกมาแสดงให้เห็นว่าเราฝืนธรรมชาติในด้านศักยภาพการผลิตมานานมาก ยกเว้นกะหล่ำปลีที่มีการพัฒนาสายพันธุ์มานานทำให้ต้นทุนใกล้เคียงกับจีนและปลูกได้ดีในประเทศไทย จึงต้องวิเคราะห์ในเชิง SWOT Analysis ที่แบ่งไม่ได้จะเปลี่ยน จะเห็นชัดเจนว่าต้นทุนผักของจีนต่ำมากและมีการจัดการการผลิตที่เป็นระบบ จีนได้ลงทุนAgricultural High-Tech Zone และลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานต่างๆรวมถึงวิธีการผลิต และถ่ายทอดเทคโนโลยีใหม่ๆ ภายใต้ระบบการจัดการใหม่มีการควบคุมได้ง่ายขึ้นรวมถึงการมีศูนย์กลางการขนส่งที่เป็นระบบมากขึ้นในการผลักดันการเปลี่ยนแปลงการค้าในจีนและให้ความสำคัญกับการตรวจสอบพืชและสารตกค้างมากขึ้น

หอมและกระเทียมไทยสู้ไม่ได้ แม้จะเสียภาษีแต่ก็มีการนำเข้าจากจีน ปัญหาคือจะแก้ไขอย่างไร ไม่เห็นด้วยกับการประกันราคาเนื่องจากไม่ใช่วิธีที่จะแก้ไขปัญหานี้ได้ วิธีที่ดีที่สุดคือเปลี่ยนอาชีพ ในทางปฏิบัติจะต้องหาวิธีเปลี่ยน หากลักษณะสินค้าที่ไทยมีความได้เปรียบ กรณีไม้ตัดดอกเมืองหนาวที่ได้รับผลกระทบ น่าจะเปลี่ยนเป็นไม้ประดับซึ่งเป็นไม้ล้มลุก จีนขนส่งมาได้ยากเนื่องจากง่ายโดยรัฐส่งเสริมการประดับต้นไม้และการส่งเสริมการปลูกไม้ประดับ เรื่องที่สอง ยูนนานปลูกไม้เมืองหนาวและดอกไม้มาก ไทยน่าจะส่งเสริมการผลิตและส่งออกกล้วยไม้เมืองหนาวที่เป็นSeedling โดยใช้ Tissue Culture ไทย ซึ่งต้องการความร้อนเพื่อให้โตเร็วกว่าเขตหนาว ผลิตส่งขายจีน ดังนั้นต้องระดมนักคิดด้านการเกษตรร่วมกันสร้างโดยคิดถึงเรื่อง Cluster

เรื่องผลไม้ แอปเปิลและแพร์ไม่ได้แข่งกับไทย ส่วนการเข้าตลาดจีนต้องเน้นเรื่องของการจัดการ และมาตรการการกักกันมีหลายอย่าง ถ้าจะหลีกเลี่ยงการตรวจสอบจะต้องทำ GAP ให้ดี มาตรการตรวจสอบสารพิษหรือการกักกันพืชของจีนยังเป็นแบบโบราณ แต่เชื่อว่า ถ้าใช้วิธีของญี่ปุ่นที่ใช้การอบไอน้ำฆ่าไข่แมลงวันผลไม้จะทำให้ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นมาก เรื่องนี้ต้องเตรียมการวิจัยและพัฒนาให้มากและต้องเจรจาให้จีนรับProtocol เรื่องนี้ให้ได้มิฉะนั้นไทยจะเสียเปรียบ ส่วนผลไม้ไทยจะต้องได้รับการจัดการที่ดีขึ้น มีเรื่องโซนนิง GAP สายพันธุ์และการใช้สารชีวภาพมากขึ้น การใช้เครื่องจักรกลเข้ามาช่วย การห่อผลไม้ การบรรจุภัณฑ์ที่ดี ส้มโอเป็นอีกหนึ่งสินค้าที่มีอนาคต ส่วนส้มจินที่จะมาไทยจะต้องผ่านCold Treatment เพื่อป้องกันการนำแมลงเข้าไทย เช่นเดียวกันกับส้มไทยจะต้องผ่านในการปรับเปลี่ยนอาชีพในด้านการเกษตรเช่นกัน ตอนนี้อย่างไม่มี Protocol ด้านCold Treatment ซึ่งเป็นหน้าที่ของกรมวิชาการเกษตร ไทยยังไม่มีวิธีการทำ Cold Treatment สำหรับส้มโอ มีแต่การพัฒนาสายพันธุ์ให้ปลอดโรคที่จะต้องปลูกในโรงเรือนปิดเท่านั้น การปลูกนับอายุส้มโอโดยการผูกโบว์ เป็นตัวอย่างหนึ่งของการ

จัดการ มังคุดอบไอน้ำเข้าญี่ปุ่นมีขบวนการค่อนข้างมากตั้งแต่คัด เป่า อบไอน้ำ และบรรจุ ขณะนี้ได้มีการเข้าไปทำตลาดค่อนข้างมาก

ความเห็นจากผู้เข้าร่วมสัมมนา

คุณสมเกียรติ อริยปรัชญา ได้ให้ความเห็นเชิงนโยบายว่าเห็นด้วยกับการส่งเสริมการค้าเสรีแต่ที่มีผลกระทบจะต้องแก้ไขกันไป ในการวิเคราะห์ผลกระทบนั้นดูในด้านสัดส่วนมากไป นำเข้าผักผลไม้ เพิ่มขึ้นมากและส่งออกเพิ่มขึ้นน้อย แต่ถ้าดูจากตัวเลข(Absolute Value) จะพอๆกันเนื่องจากจีนเริ่มจากฐานต่ำ ในด้านGDP ที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากมีสัดส่วนที่น้อยจากผักและผลไม้ไม่ใช่จากทั้งภาคเกษตร นอกจากนี้ผลประโยชน์ที่ผู้บริโภคได้รับมีการพูดถึงน้อย จากการสัมมนาในวันนี้จะเห็นว่าประโยชน์ไม่ได้เพิ่มขึ้นมาก จุดสำคัญอยู่ที่อุปสรรคทางการค้า หรือ Non-tariff Barriers(NTB) และการตลาด ดังนั้นเรื่องแก้ไขกฎเกณฑ์ต่างๆควรเป็นส่วนหนึ่งของการเจรจา ไทยควรช่วยเหลือผู้เสียประโยชน์ให้สามารถเปลี่ยนอาชีพได้ เช่นการใช้ระบบ SME ถ้าเปลี่ยนจากเกษตร การประกันราคาควรใช้ในระยะสั้นชั่วคราว และเน้นการใช้เทคโนโลยีให้มากขึ้น และควรเปิดเผย Sensitive List เพื่อให้เกิดความโปร่งใสเพื่อบอกกล่าวล่วงหน้าและเตรียมเรื่องผลกระทบและแก้ไขก่อน

คุณภัทรพงศ์ ภูสุวรรณ จากธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ ให้ข้อคิดเห็นว่าหอมหัวใหญ่ได้รับผลกระทบ ปีนี้ไทยนำเข้าจากจีนและที่อื่น ๆ น้อย และมีการส่งออกไปจีนด้วย เกรงว่าจะมองผิด ขอให้มองด้านไทยก่อนว่า ราคาของปีที่แล้วสูงใจให้ปลูกและผลผลิตเพิ่มขึ้นมาก ส่วนเรื่องชายแดน มีการส่งออกเปลี่ยนจากการส่งออกทางเชียงแสน คุณหมิงไปยังเชียงใหม่เป็นการส่งออกที่ทำเรือกรุงเทพฯเป็น 60% มีรายใหญ่สามรายที่ส่งออกปลายทางลาวทำสถิติหายไปบ้าง ในเรื่องของยางพารา นำทำวิจัยเรื่องนี้เนื่องจากสิบสองปีมานาปลูกกันทั้งจังหวัด

สรุป ขึ้นต่อไปจะต้องมีการทำยุทธศาสตร์ผักและผลไม้ และจะต้องมีการศึกษาเรื่องการชดเชยประโยชน์ให้แก่เกษตรกรและช่วยเหลือด้วยการประกันราคาในระยะสั้นเท่านั้น เนื่องจากเป็นการบิด เบือนราคา

มาตรการรองรับผลกระทบกรณีอุตสาหกรรม: สิ่งทอ เสื้อผ้าสำเร็จรูป เซรามิก น้ำตาล ไข่ไหม เฟอร์นิเจอร์ เครื่องใช้ไฟฟ้า ยานยนต์ สินค้าพลาสติกและเม็ดพลาสติก เหล็กและเหล็กกล้า

รศ.ดร. ไพฑูรย์ วิบูลชุตติกุล คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นำเสนอการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการเปิดเสรีการค้าระหว่างไทยและจีนสินค้า 11 รายการคือ สิ่งทอ เสื้อผ้าสำเร็จรูป เซรามิก น้ำตาล ไข่ไหม เฟอร์นิเจอร์ เครื่องใช้ไฟฟ้า ยานยนต์ สินค้าพลาสติกและเม็ดพลาสติก เหล็กและเหล็กกล้า โดยเสนอข้อเท็จจริง ปัญหาที่ท้าทายในระดับสาขา และมาตรการรองรับ

ภาพรวมภาคอุตสาหกรรม ในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา สินค้าอุตสาหกรรมไปจีนขยายตัว 24% และนำเข้าจากจีนเพิ่มขึ้น 25% มูลค่าการค้าของไทยไม่เปลี่ยนแปลงมากและขาดดุลเล็กน้อย การส่งออกของสินค้า 11 รายการ ขยายตัว 33% และ นำเข้าขยายตัว 27% ขาดดุลไม่มาก โดยขยายตัวสูงกว่าอุตสาหกรรมโดยรวม 7% และขาดดุลน้อยกว่าอุตสาหกรรมโดยรวมมาก จีนเป็นคู่ค้าที่สำคัญในการ

ส่งออก อันดับที่4 ของไทย สัดส่วนของจีนขยายตัวอย่างต่อเนื่องมากกว่ากลุ่มอาเซียน ในด้านการนำเข้า จีนมีความสำคัญอันดับสาม และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้จีนจะนำเข้าจากไทยมากขึ้น แต่ไทยเป็นตลาด อันดับ 20 ของจีน ส่วนทางด้านกรนำเข้าของจีนจากไทยมีสัดส่วนที่น้อยมากเพียง 2% และไม่เพิ่มขึ้น อันดับที่น่านำเข้าจากไทยเป็นอันดับที่10 สินค้าสำคัญที่จีนนำเข้า 7 อันดับแรกมาจากเอเชียตะวันออกและนำเข้าเพิ่มขึ้น

การค้าในกลุ่มเดียวกันและการค้าต่างกลุ่ม อุตสาหกรรมสำคัญที่ไทยส่งออกไปจีน 3 อันดับแรกคือเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ ชิ้นส่วนและอุปกรณ์ ยางและผลิตภัณฑ์ยาง รองลงมาเป็น พลาสติก เหล็ก ผลิตภัณฑ์กระดาษ และเยื่อกระดาษ ส่วนรถยนต์ น้ำตาล เซรามิก สิ่งทอ เฟอร์นิเจอร์ ผ้าไหม กลุ่มนี้ไม่มีความสำคัญด้านการส่งออก ไทยนำเข้าจากจีนอันดับหนึ่งและสองเป็นตัวเดียวกับที่ส่งออกคือ เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ ชิ้นส่วนและอุปกรณ์ส่วนประกอบ ถือเป็น Intra- industry trade หรือการค้าในกลุ่มเดียวกัน ในกลุ่มเฟอร์นิเจอร์ เซรามิก ชิ้นส่วนรถยนต์ไม่มีความสำคัญในแง่ส่งออก แต่มีความสำคัญในด้านนำเข้า ในการวิจัยได้แบ่งสินค้าเป็นสองกลุ่มคือการค้าสินค้าในกลุ่มเดียวกัน(Intra-industry trade) และการค้าสินค้าต่างกลุ่ม (Inter-industry Trade) การค้าสินค้าในกลุ่มเดียวกันได้แก่เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ ชิ้นส่วนและอุปกรณ์ส่วนประกอบ ส่วนการค้าสินค้าต่างกลุ่มได้แก่เม็ดพลาสติก เซรามิก เฟอร์นิเจอร์ กระดาษ กลุ่มที่เป็น(Intra-industry Trade)ได้แก่ เครื่องใช้ไฟฟ้า และเครื่องอิเล็กทรอนิกส์ และชิ้นส่วนอุปกรณ์ กลุ่มนี้มีสัดส่วนการส่งออก 36 % ใน4-5 ปีที่ผ่านมา และนำเข้าจากจีนถึง 53 % กลุ่มแรกหรือกลุ่มที่ค้าในกลุ่มเดียวกันมีความสำคัญด้านการส่งออก โดยอิงด้าน Natural Resource ค่อนข้างมาก ในสินค้า 11 รายการสินค้าที่ส่งออกมากกว่านำเข้านั้นคือ พลาสติกและเม็ดพลาสติก กระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ ยานยนต์และชิ้นส่วน ผลิตภัณฑ์สิ่งทอ น้ำตาล ที่เน้นการนำเข้าสูงกว่าการส่งออกคือเครื่องใช้ไฟฟ้าและชิ้นส่วน เฟอร์นิเจอร์ เซรามิก สิ่งทอ ผ้าไหม สินค้าส่งออกไปจีนที่มีอัตราการขยายตัวสูงและมีสัดส่วนการส่งออกเพิ่มสูงขึ้นมากในช่วงปีที่ผ่านมา คือกระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ ผลิตภัณฑ์พลาสติก เหล็กและเหล็กกล้า สินค้าจากจีนที่มีอัตราการขยายตัวที่สูงและมีสัดส่วนที่สูงได้แก่เครื่องใช้ไฟฟ้าและชิ้นส่วน เฟอร์นิเจอร์ เซรามิก สิ่งทอ ผ้าไหม สินค้าที่วัดด้วย Intra-industry trade index (การค้าในกลุ่มเดียวกัน มีค่ามากกว่า 0.5 แสดงว่ามีการค้าในกลุ่มเดียวกันที่สูง) พบว่า กรณีที่มี FTA สินค้ากลุ่มนี้ไม่น่าที่จะกระทบมากโดยเฉพาะหากไทยและจีนมีภาษีที่ใกล้เคียงกันจะทำให้ทั้งส่งออกและนำเข้าเพิ่ม สินค้าที่มีการค้าในกลุ่มเดียวกันสูงคือเครื่องใช้ไฟฟ้า เม็ดพลาสติกและผลิตภัณฑ์พลาสติก ยานยนต์และส่วนประกอบ ส่วนสินค้าที่มีดัชนีการค้าในกลุ่มเดียวกันต่ำได้แก่ กระดาษ เฟอร์นิเจอร์ เซรามิก เหล็กและเหล็กกล้า สิ่งทอ ผ้าไหมและน้ำตาล

ในสินค้ากลุ่มอิเล็กทรอนิกส์ ส่วนใหญ่มี Intra-industry trade index สูง ยกเว้นเครื่องรับส่งโทรเลข สินค้าในกลุ่มนี้แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือสินค้าสำเร็จรูปและสินค้าขั้นกลาง และแบ่งเป็น Horizontal (สินค้าLow-end และHigh-end เป็นสินค้าในแนวนอน) และ Vertical เม็ดพลาสติกมีการค้าในกลุ่มเดียวกันต่ำหรือมีการนำเข้ามากกว่าส่งออก สิ่งทอยังค้าน้อยและมีการค้าในกลุ่มเดียวกันสูง ใหม

นำเข้าสุทธิและมีการค้าสินค้าในอุตสาหกรรมเดียวกันต่ำ **กระดาษและเยื่อกระดาษ**เป็นสินค้าที่ส่งออกสุทธิไม่มากและมีการค้าในกลุ่มเดียวกันไม่สูง ส่วน**พลาสติกและผลิตภัณฑ์พลาสติก** ไทยเป็นผู้ส่งออกสุทธิโดยเฉพาะเม็ดพลาสติกและดัชนีการค้าในกลุ่มเดียวกันต่ำ ส่วน**ผลิตภัณฑ์พลาสติก**มีดัชนีที่สูงทั้งส่งออกและนำเข้า จีนจึงเป็นคู่แข่ง **รถยนต์ และรถจักรยานยนต์และชิ้นส่วน** มีทั้งส่งออกและนำเข้า ส่วนที่เป็นรถยนต์ส่งออกไปจีนน้อยมากและไทยเป็นผู้ส่งออกสุทธิ ส่วน**ชิ้นส่วนรถยนต์**เป็น สินค้าในกลุ่มที่ค้าสินค้าเดียวกันที่มีทั้งนำเข้าและส่งออกแต่ไทยเป็นผู้ส่งออกสุทธิในหลายปี ในด้าน**รถจักรยานยนต์**ไทยเป็นผู้นำเข้าสุทธิและมีดัชนีการค้าในกลุ่มเดียวกันต่ำ สิ่งทอมีมูลค่านำเข้าและส่งออกที่ต่ำมาก ส่วน**น้ำตาล** ไทยเป็นผู้ส่งออกสุทธิ

หากพิจารณาความสามารถในการแข่งขันจาก **Revealed Comparative Advantage Index (RCA)**หรือดัชนีที่วัดการส่งออก ถ้า RCA มากกว่า 1 แสดงว่าส่งออกได้มาก ถ้าน้อยกว่า 1 แสดงว่าการแข่งขันการส่งออกของไทยยังด้อย โดยในช่วง 6 ปี 1998-2003 เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์ชิ้นส่วนกระทบไทยเนื่องจากเป็นทั้งแหล่งนำเข้าและส่งออกของไทย อัตราการนำเข้าสูงกว่าการส่งออก สินค้าเกือบทั้งหมดเป็น Intra- industry trade ยกเว้นเครื่องรับส่งวิทยุ โทรเลขและโทรศัพท์ สินค้าที่มีดัชนีการค้าในกลุ่มสูงส่วนใหญ่เป็นสินค้า Vertical Integration ในระดับระหว่างประเทศ มีการผลิตบางตัวและoutsource บางตัว ทำให้มีทั้งส่งออกและนำเข้าระหว่างกันที่สูง ปัจจุบัน RCAของไทยยังสูงกว่าจีน อย่างไรก็ตาม RCA ของจีนได้เพิ่มขึ้นรวดเร็วมาก แต่ RCAของไทยค่อนข้างคงที่ **พลาสติกและผลิตภัณฑ์พลาสติก**นั้น จีนเป็นตลาดส่งออกสำคัญของไทย มีอัตราการขยายตัวในอุตสาหกรรมนี้สูงมาก จีนต้องใช้เม็ดพลาสติกในการผลิตและมีดัชนีการค้าในกลุ่มเดียวกันที่ต่ำ ดังนั้นหากมีการลดภาษีจะส่งออกได้มากขึ้น สินค้าในกลุ่มนี้ได้แก่ เครื่องครัว บรรจุกัมภ์ เครื่องใช้ในสำนักงาน เครื่องใช้ในบ้าน สินค้ากลุ่มนี้ใช้แรงงานสูง จึงนำเข้าจากจีน ส่วนไทยส่งออกสินค้าคุณภาพสูง แต่ควรระวังการแข่งขันจากจีนในอนาคต **กระดาษ**ส่งออกไปมาก การแข่งขันของไทยสูงกว่าของจีน **ยานยนต์และชิ้นส่วนประกอบ** ส่วนที่เกินดุลคือรถยนต์และชิ้นส่วน ที่ขาดดุลคือรถจักรยานยนต์ RCA สูงกว่าของจีนทั้งคู่ จีนอาจเป็นคู่แข่งในอนาคต สำหรับ**เหล็กและผลิตภัณฑ์เหล็ก** แม้ยังมีขนาดการค้าไม่สูงแต่ความสามารถในการแข่งขันของจีนสูงกว่าไทยและมีแนวโน้มที่จะเป็นคู่แข่งในอนาคต **เฟอร์นิเจอร์**เป็นสินค้าที่ไทยส่งออกไปญี่ปุ่น แต่จีนได้เริ่มส่งออกมาจจีน จึงเป็นเรื่องท้าทาย ทั้งญี่ปุ่นและไทยนำเข้าเฟอร์นิเจอร์จากจีนมากขึ้น RCAของจีนสูงกว่าของไทย **เซรามิค** ไทยนำเข้าจากจีนเพิ่มขึ้นมาก 34% ต่อปีในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ไทยนำเข้าจากจีนมากเป็นอันดับ 2 และค่าRCA สูงกว่าไทย **ผ้าไหม**ไทยเป็นผู้ส่งออกสุทธิ มีปัญหาเรื่องผู้เลี้ยงไหมที่อาจมีปัญหาเรื่อง backward linkage **น้ำตาล** ไทยส่งออกไปจีน

ผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น จำแนกเป็น สินค้าที่เป็นโอกาส ท้าทายและไม่แน่ใจ **กลุ่มที่เป็นโอกาส** คือเยื่อกระดาษ เครื่องไฟฟ้า เม็ดพลาสติก และน้ำตาล เครื่องไฟฟ้ามีสองกลุ่ม ส่วนที่เป็น Vertical เป็นส่วนที่ค้าต่างอุตสาหกรรม คือไทยจะผลิตสินค้าที่มีเทคโนโลยีสูงและส่งออกสินค้าเหล่านี้

เป็นส่วน ประกอบให้แก่อินเตอร์เน็ตเพื่อเข้าไปประกอบ ส่วนสินค้าHorizontalเป็นเรื่อง High-end และ Low-end กระจายและเยื่อกระดาษยังคงอยู่ ส่วนที่ทำหายคือ ผ้าไหม เฟอร์นิเจอร์ เซรามิก และสิ่งทอ กลุ่มที่ไม่แน่ใจคือรถยนต์และชิ้นส่วน

FTA เป็นเครื่องมือของการปรับโครงสร้างการผลิต และเพิ่มสวัสดิการจากการที่ผู้บริโภคมีสินค้าให้เลือกมากขึ้น อุปสรรคที่เกิดขึ้นอาจต้องชะลอและกลับไปเจรจาในระดับWTO มาตรการรองรับคือไทยต้องปรับโครงสร้างด้านนโยบาย สถาบันและเงินทุน และให้ความช่วยเหลือแก่อุตสาหกรรมที่เดือดร้อน ในการเปลี่ยนอุตสาหกรรมหรือเทคโนโลยี การผลิตสินค้าที่เป็นBrand name การเพิ่มผลผลิต และสร้างสิ่งแวดล้อมที่กระตุ้นให้เอกชนแข่งขันและปรับตัวได้ดีขึ้น ส่วนอุตสาหกรรมที่ยังไม่พร้อมที่จะเปิด จะต้องกำหนดเป็น Sensitive List และดูเรื่องมาตรฐานสินค้า นอกจากนี้ควรครอบคลุมสาระที่เป็น Dispute Settlement เข้าไว้ในการเจรจาด้วย

ดร.อัทธ์ พิศาลวานิช ศูนย์ศึกษาการค้าระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยหอการค้า เสนอความเห็นเกี่ยวกับ ภาพรวมทางการค้าระหว่างไทยและจีน ภาพรวมรายสาขา และมุมมองและข้อเสนอแนะ

ภาพรวมทางการค้าของจีนในโลก ปี 2546 สหรัฐเป็นผู้ส่งออกอันดับ 1 และจีนเป็นผู้ส่งออกอันดับ 4 ของโลก ส่วนไทยอยู่อันดับที่25 ในตลาดจีนไทยส่งออกไปจีนเพิ่มขึ้นโดยตลอดจาก 1,766 ล้านดอลลาร์ฯ ในปี 2541 เป็น 5,693 ล้านดอลลาร์ฯ ในปี 2546และมีสัดส่วนเพิ่มจาก 3.2 % ในปี 2541 เป็น 7.1% ในปี 2546 และมีการนำเข้าเพิ่มขึ้นจากจีน 4% เป็น 8% ใน 3-4 ปีที่ผ่านมา จีนนำเข้าจากไทยเป็นอันดับที่ 10 และนำเข้าจากญี่ปุ่นเป็นอันดับที่ 1 รองลงมาคือไต้หวัน เกาหลีใต้ เยอรมัน ดังนั้นคู่แข่งของไทยในตลาดจีนคือประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งสิ้น ไทยต้องแข่งด้วยเรื่องเทคโนโลยี ทั้งด้าน ไอที Knowledge Base และการจัดการที่ทันสมัย ไม่ได้แข่งที่ต้นทุนและการใช้วัสดุที่ต่ำ สินค้าที่ไทยส่งออกไปจีนได้มากขึ้นได้แก่เหล็กและเหล็กกล้า แผง วงจรไฟฟ้า ไม้และเฟอร์นิเจอร์ เม็ดพลาสติก เครื่องใช้ไฟฟ้า กระดาษ และผ้าฝ้าย หากพิจารณาจำแนกเป็นรายสินค้า สินค้าที่ส่งออกได้มากคือน้ำตาลจากอ้อย พลาสติก สินค้าที่สำคัญได้แก่ ไวนิลโพลีเมอร์ โพลีเมอร์และโพลิฟิน กระดาษ ไทยส่งออกไปจีนเป็นอันดับที่1 ของไทยแต่ มีสัดส่วนตลาดอันดับที่16 ของจีน

ข้อคิดเห็นที่เกี่ยวกับการศึกษา เรื่องแรกได้แก่วิธีการศึกษาที่ใช้ RCA Inter-trade and Intra-trade Index นั้น เป็นกรอบการศึกษานั้น สามารถใช้สัดส่วนอื่นๆได้อีก ได้แก่ โครงสร้างต้นทุน (DRC) Constant Market Share และ Export Similarity Index เรื่องที่สอง อยากเห็นการปรับโครงสร้างการผลิต ใน ในรายสาขาทั้งด้านการผลิตและกระบวนการผลิต โดยใช้ SWOT Analysisหรือ BCGในการวิเคราะห์ เรื่องที่สามคือเรื่องการวิเคราะห์ผลกระทบที่มีต่อ GDP ของไทย รวมถึงผลกระทบด้านราคา การจ้างงาน การใช้ปัจจัยการผลิตโดยใช้ CGE สำหรับการแข่งขันในจีนนั้นจะต้องวิเคราะห์ในด้านคุณภาพ ความหลากหลายของสินค้า รูปลักษณะของสินค้า การใช้เทคโนโลยีในกระบวนการผลิต การจัดการที่ทันสมัย ซึ่งต้องวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันในรายสินค้าในระดับจุลภาคเช่นเรื่อง

แรงงานคุณภาพต่ำในอุตสาหกรรมเครื่องใช้ ไฟฟ้า ต้นทุนสูงในกรณีเซรามิก คุณภาพของวัตถุดิบที่ยังด้อยคุณภาพและความพอเพียงทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพของวิศวกรที่มีในอุตสาหกรรมรถยนต์ การใช้จ่ายเงินลงทุนที่สูงมากและการแข่งขันที่รุนแรงในต่างประเทศ กรณีเหล็กและเหล็กกล้า

ดร. นิลสุวรรณ ลีลาธรรมิ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับสินค้า แผนรองรับ และประเด็นอื่นๆที่สำคัญ

รายสินค้า เงินขยายตัวในระดับสองหลักหลายปีติดต่อกันส่งผลให้จีนนำเข้าเหล็กจากไทย เนื่องจาก อุปสงค์ของเงินขยายตัวมาก ในระยะสั้นเงินอาจซื้อเนื่องจากไม่พอใช้ แต่ระยะยาว เงินอาจส่งมาขายไทยเนื่องจากถ้าเงินผลิตเอง เหล็กของจีนจะถูกกว่าของไทย เม็ดพลาสติก จีนนำเข้าจากไทยมากเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าต่างๆ ในช่วงน้ำมันแพงทำให้ไทยขายได้ กรณีสินค้านี้จะต้องใช้ HS Code 6 หลัก ไม่ใช่ 2 หลักหรือ 4 หลัก จึงจะวิเคราะห์การค้าสินค้าในกลุ่มและต่างกลุ่มได้ดีเนื่องจากจะให้รายละเอียดประเภทสินค้าได้ชัดเจนและจัดกลุ่มในการอธิบายได้ถูกต้อง สินค้าที่ค้าในกลุ่มต้องเป็นสินค้าที่เน้นการใช้เทคโนโลยี การบริหารจัดการ คุณภาพ รูปลักษณะสินค้า ไทยจะขายได้ดีถ้าสินค้านี้มีรูปลักษณะที่ดี และมีราคาสมเหตุสมผล ยกตัวอย่างเครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องเสียงและทีวี ทีวีของไทยดีมากในด้านภาพลักษณ์ในตลาดจีนเนื่องจากสินค้าของจีนยังมีภาพลักษณ์ที่ไม่ดี การบรรจุภัณฑ์เป็นเรื่องที่สำคัญสำหรับการสร้างภาพลักษณ์ สินค้าที่จะขายเงินต้องมีทั้งภาพลักษณ์ที่ดีและใหม่ นอกจากนี้มีสินค้าอื่นๆที่จีนซื้อจากไทยได้แก่ ยางพารา และไม้ยางพารา จีนซื้อไปเพื่อผลิตเฟอร์นิเจอร์ส่งออก จีนส่งมาขายไทยเพิ่มขึ้นแต่คุณภาพไม่ดี ส่วนจีนซื้อเฟอร์นิเจอร์คุณภาพดีของไทย จีนซื้อกระดาษจากไทยเนื่องจากจีนยังมีความต้องการเยื่อกระดาษโดยเฉพาะใยสั้นจากยูคาลิปตัส ส่วนใยยาวจีนมีอยู่แล้ว สินค้าที่มีโอกาส เช่น ผ้าไหม เซรามิก สิ่งทอ มีทั้งนำเข้าและส่งออก แต่โอกาสอยู่ที่การสร้างสินค้าที่มีเอกลักษณ์ไม่เหมือนประเทศอื่นๆ บางสินค้าต้องย้ายไปผลิตในประเทศอื่นๆเช่นทีวีในอินโดนีเซีย ส่วนสินค้าที่มีศักยภาพดีได้แก่ผ้าไหม เซรามิกและสิ่งทอ นั้น เป็นสินค้าคนละชนิดทดแทนกันไม่ได้ สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มไทยส่งออกได้สำหรับสินค้าที่มีคุณภาพสูง เช่นสวท จีนส่วนยานยนต์ไทยยังส่งออกไปได้ สินค้าที่ไทยส่งออกต้องมีคุณภาพหรือจะต้องได้รับการรับรองมาตรฐาน สมอ. ของจีน หรือ การขึ้นทะเบียนCCC เพื่อตรวจสอบคุณภาพ โดยจะต้องมีคู่ค้าทางธุรกิจก่อนเพื่อขอใบรับรองจากจีน ส่วนสินค้าที่ค้าต่างกลุ่มเป็นสินค้าที่จีนไม่มี เช่น น้ำตาล ยางพาราและไม้จากยางพารา

การเปิด FTA อาเซียน-จีน ที่ผ่านมามีการเจรจาลดภาษี จำนวน 160,000 รายการ ถ้าเป็นอัตราศุลกากร 6 หลักจะมี 6,000 รายการ โดยตกลงกันว่าให้มี Sensitive List ได้ 15% หมายความว่าสินค้าในกลุ่มนี้จะลดเหลือ 0 % ชั่วที่สุด ส่วนสินค้าอื่นๆเป็น 0% หดภายในปี 2553 สินค้าที่จะอยู่ใน Sensitive List เป็นสินค้าที่ไทยสู้ไม่ได้ สินค้าที่คาดว่าจะได้รับผลกระทบคือเครื่องจักรกลที่จีนครอบครองตลาด ส่วนสินค้า OTOP เป็นสินค้าที่มี Niche Market ต่างฝ่ายต่างขาย

ประเด็นอื่นๆที่มีความสำคัญในการพิจารณาผลกระทบการค้าระหว่างไทย-จีนที่สำคัญ
ได้แก่ เรื่องกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสะสมของอาเซียน(Cumulative Content Rules of Origin) กฎหมาย

การค้าระหว่างประเทศ เรื่อง MRA (Mutual Recognition Agreement) และเรื่อง Full Market Economy เรื่องกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสะสมของอาเซียน ใน AFTA ถ้าคำนวณได้มากกว่า 40% จะได้แหล่งกำเนิดและสามารถใช้สิทธิภาษี 0% ภายใต้การตกลงกันในอาเซียน 10 ประเทศ กติกานี้ยังใช้อยู่ ภาษีสูงสุดในกลุ่มนี้ 5% และต่ำสุด 0% แหล่งกำเนิดดังกล่าวสะสมได้จากการผลิตในแต่ละขั้นตอนในประเทศต่างๆ การสะสมสามารถนำมารวมกันจนถึง 40% ได้ ปัจจุบันสินค้าภาษี 0% มี 60 รายการจาก 100 รายการ กติกานี้ใหม่ที่เพิ่งออกมาเมื่อเร็ว ๆ นี้ ได้เปลี่ยนจาก 40% เป็น 20% โดยสามารถนำแหล่งกำเนิดมาสะสมได้ถึง 40% หรืออยู่ระหว่าง 20-40% หากเข้าเกณฑ์ดังกล่าว ภาษีนำเข้าจะเป็น 0% ผลที่ตามมาคือ 60% ของต้นทุนมาจากจีนได้และภายหลังการเปิด FTA กับจีน ได้เปลี่ยนเป็นต้นทุนสินค้าจากจีน 80% และอาเซียน 20% จีนจะได้ประโยชน์มากที่สุดและสิงคโปร์ได้ประโยชน์มากเช่นกันเนื่องจากเป็นศูนย์กลางการค้าโดยเพิ่มสัดส่วนต้นทุนด้านการบริหารจัดการหรือต้นทุนด้านทรัพย์สินทางปัญญาเข้าไปในราคาสินค้า บรรลุใหม่และคำนวณโดยรวมค่าใช้จ่ายดังกล่าวก็ยังได้แหล่งกำเนิดเกิน 40% ทำให้ประเทศผู้นำเข้าจะต้องให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่สิงคโปร์ เรื่องนี้แก้ไขไม่ได้เนื่องจากได้ตกลงกันไปแล้ว ประเทศสุดท้ายจะได้ประโยชน์ถ้าเป็นผู้บริโภค แต่จะเสียประโยชน์ถ้าเป็นผู้ผลิตสินค้าที่มีราคาต่ำ นอกจากนี้หากจีนส่งสินค้าเข้าท่วมตลาดอย่างไรเหตุผล ประเทศที่เดือดร้อนจะตรวจ สอบเป็นทอดๆ แต่ไม่สามารถตรวจสอบไปถึงจีนได้ เรื่องนี้เป็นสิ่งที่จะเกิดขึ้น ข้อดีคือส่งออกได้มากขึ้น ข้อเสียคือประเทศผู้ผลิตเสียหาย อีกกรณีหนึ่งในกรณี Sensitive List การเจรจาอาเซียน-จีนยังเป็นการเจรจาร่วมกันแต่ในทางปฏิบัติกลับไม่ได้เป็นไปอย่างที่ตกลงกัน คือในการเจรจา Sensitive List จะแยกเจรจาแยกกันระหว่างจีนและประเทศอาเซียนเป็นรายประเทศ และเรื่องภาษีที่แต่ละประเทศแยกเจรจากับจีนแทนที่จะเจรจาร่วมกันระหว่างอาเซียนกับจีน ผลที่เกิดขึ้นคือจีนอาจใช้บางประเทศเป็นทางผ่านส่งมาไทยเช่นสินค้าที่จีนส่งมาไทยไม่ได้เนื่องจากเป็นสินค้าใน Sensitive List แต่ส่งไปฟิลิปปินส์ได้ จีนจะทำบรรจุหีบห่อใหม่แล้วส่งผ่านฟิลิปปินส์มายังไทยได้เป็นต้น ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นประเทศในอาเซียนที่บริโภคสินค้าในราคาต่ำหรือแข่งขันกันส่งออกในราคาที่ต่ำ อาเซียนเสียหายโดยจีนจะได้ประโยชน์จากทั้งสองฝ่ายในอาเซียนและหนุนหลังทั้งสองฝ่ายซึ่งอาจนำไปสู่การท่วมตลาดจากจีนและกระทบต่อผู้ผลิตภายในประเทศได้ **เรื่องกฎหมายระหว่างประเทศ** จีนออกกฎหมายใหม่ที่บังคับใช้ 1 กรกฎาคม 2547 เปรียบเสมือนมาตรา 301 ของสหรัฐ ที่มีสาระสำคัญในการให้อำนาจรัฐบาลจีนไปเจรจากับคู่ค้าเพื่อบีบบังคับเศรษฐกิจการค้าของอีกประเทศหนึ่งที่เป็นคู่แข่งเช่น การใช้มาตรการเรื่องมาตรฐานอุตสาหกรรม(มอก.)ที่เข้มข้นขึ้นกับไทย สินค้าไทยต้องมีมอก. ซึ่งต้องใช้เวลานาน 3 ปี ก่อนจะมี สมอ. **เรื่อง MRA (Mutual Recognition Agreement)** หรือความตกลงว่าด้วยการตรวจสอบสินค้าเพื่อไม่ให้มีการตรวจซ้ำ ไทยต้องมีเรื่องมาตรฐานก่อนซึ่งไทยทำไปได้แล้ว 80% ส่วนใหญ่เป็นเครื่องใช้ไฟฟ้าเท่านั้น ในการสร้าง มอก. จะต้องเร่งฝึก SME ให้แข็งแกร่ง แจกมาตรฐาน และสร้างคุณภาพด้าน มอก. เรื่องสุดท้ายคือเรื่อง **Full Market Economy** หรือเศรษฐกิจที่ใช้กลไกตลาด กรณีที่จีนเป็น Non-market Economy หากจีนมีการท่วมตลาดสินค้าด้วยการลดราคาเหลือ 1 บาท ไทยจะประเมินต้นทุนโดยใช้ต้นทุนของไทยเป็นฐานและปรับเงินได้

ในเรื่อง dumping โดยใช้ safeguard ของ WTO และขึ้นภาษีตอบโต้จีนได้ทันที แต่เมื่อไทยรับรองสถานะจีนเป็น Full Market Economy เป็นประเทศที่สี่ (แม้แต่สหรัฐ อเมริกา ยังไม่ได้ยอมรับสถานะการเป็น Full Market Economy ของจีน) การยอมรับดังกล่าวทำให้ไทยต้องไต่สวนก่อน ถ้าไต่สวนแล้วพบว่าจีนลดราคาจริง จึงจะมีสิทธิ์ในการใช้มาตรการตอบโต้ แต่การไต่สวนใช้เวลานานมาก เช่นกรณีเหล็ก ไทยต้องใช้เวลาจนถึง 4 ปีในการใช้มาตรการตอบโต้ ถ้าจีนใช้ Sensitive List และ CRO ในการเข้าตลาดไทย ผู้ประกอบการจะอยู่ไม่ได้แน่นอน ดังนั้น การเจรจาเรื่องนี้อาจดีในด้านการเมือง แต่เสียในด้านประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

ความเห็นจากผู้เข้าร่วมสัมมนา

ผู้แทนกลุ่มเครื่องใช้ไฟฟ้า บริษัทโตชิบา เห็นด้วยว่าการเจรจาต้องมี MRA และอยากเห็นภาครัฐช่วยเหลือด้านการสร้างตราสินค้า คุณภาพ และสร้างเทคโนโลยีที่ไม่ต้องพึ่งบริษัทแม่ การมีศูนย์การวิจัยและพัฒนาเป็นเรื่องที่สำคัญเพื่อให้ไทยสามารถพัฒนาสินค้าโดยผู้ประกอบการเอง แต่ตั้งศูนย์การวิจัยและพัฒนาเป็นเรื่องยากมาก หากเป็นผู้ประกอบการรายเล็กจะทำอย่างไร อยากเห็นการผลักดันในเรื่องนี้ อีกเรื่องคือการสร้างคุณภาพของคน โดยสรุปอยากเห็นการพัฒนาบุคลากรโดยร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนหรือแม้แต่ระหว่างอาเซียนด้วยกันเอง และการสนับสนุนจากภาครัฐในด้านการสร้างเทคโนโลยีและการวิจัยและพัฒนาของไทยอย่างจริงจังและรวดเร็ว

ผู้แทนกลุ่มเครื่องใช้ไฟฟ้า บริษัทพานาโซนิค ในเรื่องทรัพยากรมนุษย์ จะต้องถามความต้องการจากผู้ประกอบการว่าต้องการสาขาอะไรและเท่าใด การทำวิจัยและพัฒนาอย่างเดียวไม่พอ การส่งเสริมการทำ R&D ต้องมาคู่ทั้งระบบ ไม่ว่าจะเป็น Low technology หรือ Medium technology ส่วน High technology ทำไม่ได้ในไทย

ผู้แทนจากกลุ่มสมาคมไหมไทย ชี้ว่าข้อมูลของผู้วิจัยหน้า 16 ไม่ถูกต้องที่ว่าไทยเป็นผู้ส่งออกผ้าไหมไปจีนเป็นอันดับหนึ่ง ข้อมูลที่ถูกต้องคือ จีนไม่ใช่แหล่งนำเข้าผ้าไหมของไทยแต่สหรัฐนำเข้าผ้าไหมจากไทยมากเป็นอันดับหนึ่ง ส่วนไทยนำเข้าเส้นไหมจากจีนเป็นอันดับหนึ่ง นโยบายด้านการประกันราคาสร้างความเสียหายมากเนื่องจากการบิดเบือนศักยภาพในการแข่งขัน ทำให้สินค้าในประเทศมีราคาแพง กรณีเส้นไหม ผู้ผลิตถูกบังคับให้ซื้อเส้นไหมภายในประเทศที่มีราคาสูงกว่าตลาดโลกก่อน ซึ่งเป็นการบิดเบือนกลไกตลาด และราคา การมี FTA จะทำให้ไทยแข่งขันได้ยาก โดยต้องค่อยๆลดและเลิกการอุดหนุน

ผู้แทนจากอุตสาหกรรมไฟฟ้า ตั้งคำถามยังฝ่ายเจรจาว่ามีมาตรการป้องกันผลกระทบจากการที่มี CRO ลดลงจาก 20% เหลือ 5% อย่างไร นอกจากนี้มาตรฐาน MRA น่าเป็นห่วงและยังไม่เห็นเป็นรูปธรรมจาก สมอ. ในการเจรจากับจีน รวมถึงความเสียหายที่จะเกิดจากการที่ไทยให้การรับรองสถานะของจีนเป็น Full Market Economy

สรุปและกล่าวปิดการสัมมนา

ดร.ณรงค์ชัย อัครเศรณี ประธานคณะกรรมการติดตามผลการเจรจาได้กล่าวสรุปและกล่าวปิดการสัมมนาว่า จากการประชุมมีข้อสรุป 5 ข้อ คือ

ประการแรก การค้าและเศรษฐกิจของจีนมีการขยายตัวอย่างมาก และมีความสำคัญต่อไทยเพิ่มขึ้นอย่างมาก ไทยและอาเซียนมีความสำคัญต่อจีนเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน จากการที่จีนเป็นโรงงานและตลาดของโลก จึงสมควรมีข้อตกลงอาเซียน-จีน โดยมีเหตุผลที่เหมาะสมในเชิงเศรษฐศาสตร์

ประการที่สอง การเปิดเสรีอาเซียน-จีนมีรูปแบบที่แน่นอน ทั้ง Normal Track, Sensitive Track และประเด็นอื่นๆทางการค้าการลงทุน วิธีการของอาเซียนคล้ายกับ AFTA คือตกลงก่อน แล้วเจรจกันทีหลังโดยใช้ Common Effective Preferential Tariff 20% เป็นตัวกำหนด จาก 20 % เหลือ 0% ในปี 2010 ส่วน Sensitive List จะต้องเจรจาและเปิดโอกาสให้มีเงื่อนไขต่างๆ ที่จะต้องเจรจาต่อไป ซึ่งจะรวดเร็วด้วยเหตุผลทางการเมืองและความสนใจของทั้งสองฝ่าย

ประการที่สาม ในกรณีของ Early Harvest ในผักและผลไม้ นั้นมีผลกระทบต่อการค้าไทย-จีนอย่างชัดเจนคือ ไทยส่งออกผลไม้เมืองร้อนและมันสำปะหลังได้เพิ่มขึ้นอย่างมาก จีนส่งออกผลไม้เมืองหนาว และผักเมืองหนาวมายังไทยมากเช่นกัน เมื่อครบสัญญา การค้าของไทยเกินดุลอยู่ 6,824 ล้านบาท ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจาก FTA ทั้งที่ยังมีปัญหาด้าน Logistics และแม้จะมีอุปสรรคทางการค้าอยู่เป็นอย่างมาก แต่ยังมีการค้าเพิ่มขึ้น ผลจากการมี EH ผักที่นำเข้าจากจีนสร้างปัญหาให้แก่ผู้ผลิตทางการเกษตรหลายกลุ่ม แต่เป็นปัญหาที่เกิดจากต้นทุนการผลิตที่สูงของไทยอันเนื่องมาจากการดำเนินนโยบายสินค้าเกษตรที่ไม่เหมาะสมติดต่อกันมานานหลายปีมากกว่าผลของ FTA FTA ไม่ได้สร้างปัญหาแต่เปิดให้เห็นปัญหา ดังนั้นจึงมีข้อสรุปให้มีการปรับโครงสร้างการผลิตผักและผลไม้ของไทยรวมถึงไม้ดอกไม้ประดับ

ประการที่สี่ สินค้าอุตสาหกรรมใน Normal Track ที่จะเปิดเสรีในปี 2010 และมี Sensitive List โดยแบ่งสินค้าอุตสาหกรรมได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ได้แก่กลุ่มที่ใช้วัตถุดิบจากทรัพยากรธรรมชาติในไทย เช่น ยางพารา น้ำตาลและไม้ สินค้าเหล่านี้มีโอกาสมาก สินค้ากลุ่มที่สองคือสินค้าขั้นกลาง ที่ไม่ได้ใช้วัตถุดิบจากไทยเช่นเหล็กและเหล็กกล้า ปิโตรเคมี และสินค้าพลาสติก สินค้าเหล่านี้มีโอกาสดีในช่วงที่จีนมีผลผลิตไม่เพียงพอ แต่ในเชิงต้นทุนแล้ว ไม่น่าเชื่อว่าไทยจะแข่งได้ตลอดไปหรือไม่ ถ้าจีนสามารถผลิตได้ สินค้ากลุ่มสุดท้ายคือสินค้าอุปโภค เช่น เซรามิก สิ่งทอ เฟอร์นิเจอร์ มีปัญหาจากการแข่งขันจากจีนมาก ดังนั้นภายในปี 2010 จะต้องเตรียมความพร้อมในสินค้ากลุ่มอุตสาหกรรม

ประการสุดท้าย เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้อง Mutual Recognition Agreement (MRA) เรื่อง Cumulative Rules of Origin และเรื่อง Dispute Mechanism ที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับสถานะการเป็น Full Market Economy ของจีน ดังนั้น จะต้องมีความพร้อมในการเจรจาและการปฏิบัติ สำหรับกระบวนการ

ตัดสินใจของรัฐบาลมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเตรียมผลกระทบจาก FTA ที่เกิดขึ้นแล้วในกรณีไทย-จีน และ ข้อตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน รวมถึงข้อตกลงกับประเทศอื่นๆ เพื่อเตรียมการต่อไป
